

NY RIKTNING

FÖR

SVERIGE

KONGRESS 2025

A-E

Politiska riktlinjer

Innehållsförteckning

ETT STARKT, SÄKERT OCH RÄTTVIST SVERIGE

Ny riktning för Sverige 3

1. Du ska leva ett bättre liv i ett rikare land 4

1.1 Fler framgångsrika företag och en ekonomisk politik för vanligt folk..... 5

1.2 En modern och rättvis arbetslinje för fler bra jobb 10

2. Du har rätt till ett välfungerande samhälle 15

2.1 Ta tillbaka kontrollen 15

2.2 En bra start i livet: en skola som ger alla barn goda chanser 17

2.3 Bra vård och stöd till människor i hela landet 21

2.4 Stabila socialförsäkringar, rättvisa pensioner 24

3. Du ska leva i trygghet och säkerhet 27

3.1 Tidig brottsbekämpning 27

3.2 En effektiv kriminalpolitik 30

3.3 Ett starkt EU. Ett tryggt Europa..... 32

3.4 En beredskaps- och försvarspolitik för en ny tid 35

3.5 Ett Sverige och EU som bidrar till stärkt internationell rätt, säkerhet och fred 37

4. Du ska vara del av en stark samhällsgemenskap 39

4.1 Inga utsatta områden. Alla ska kunna tala det svenska språket. 40

4.2 Stram migration. Snabb integration. 41

4.3 Vi ska leva och bo bra i hela landet 42

4.4 En levande natur: rent vatten, frisk luft, allas rätt att njuta av naturen 45

4.5 Demokratin är varje generations ansvar: ett starkt civilsamhälle,
kultur, idrott och respekt för var och en 46

4.6 Ett starkt, säkert och rättvist Sverige 48

ETT STARKT, SÄKERT OCH RÄTTVIST SVERIGE

NY RIKTNING FÖR SVERIGE

5

När de här riktlinjerna skrivs – våren 2025 – befinner vi oss i det mest allvarliga säkerhetspolitiska läget på många decennier. Mycket av det vi har tagit för givet om hur världen, samhället och ekonomin fungerar är i hastig förändring. Vår inre och yttre säkerhet utmanas. Välfärden urholkas av orättvis ekonomisk politik och växande marknadsmisslyckanden. Vi riskerar att inte klara den gröna omställningen i tid. Tillväxten sjunker. Arbetslösheten är rekordhög.

10

Socialdemokratins grundläggande uppgift är att bygga ett samhälle som i alla delar präglas av demokratins ideal. Där alla har en plats och behövs. Där vi kan leva trygga och säkra och får komma till vår fulla rätt som jämlikar. Där alla har ett arbete. Där män och kvinnor har lika rättigheter. Där barn växer upp med framtidstro. Där plikt och rätt gäller.

15

Den tid vi nu lever i ställer stora krav på oss, på samhället och på politiken. Det kommer krävas tydliga prioriteringar, där vi i varje stund sätter svenska folkets trygghet och säkerhet främst. Det kommer också kräva politisk handlingskraft för att klara samhällets viktigaste uppgifter. Ett hållbart välstånd som kommer alla till del. En stark välfärd för alla. Ett robust försvar av vår inre och yttre säkerhet. Internationellt samarbete och stärkt samhällsgemenskap för att möta en orolig tid.

20

Sverige behöver en ny riktning, och i dessa riktlinjer stakar vi ut den väg vi vill föra landet i under det kommande decenniet. Vi gör det genom att gå tillbaka till de socialdemokratiska rötterna: till att använda samhällets och politikens fulla kraft för att solidariskt lösa de problem som människor möter i sin vardag. Det är en riktning mot ett **starkt, säkert och rättvist Sverige**. Det sammanfattar vi i fyra centrala löften:

25

- Du ska leva ett bättre liv i ett rikare land
- Du har rätt till ett välfungerande samhälle
- Du ska leva i trygghet och säkerhet
- Du ska vara del av en stark samhällsgemenskap

30

Sammantaget utgör dessa riktlinjer en genomgripande kraftansträngning för en ny riktning för Sverige, byggd på våra värderingar om rättvisa, respekt och gemensamt ansvar.

35

Vi blir med dessa riktlinjer också ett mer handlingskraftigt parti, redo att styra landet. Ett parti som är fast beslutet att göra det som krävs för att bygga ett land som vi kan vara stolta över. Ett Sverige som är mer som Sverige.

40

1. DU SKA LEVA ETT BÄTTRE LIV I ETT RIKARE LAND

Sverige ska vara ett land med full sysselsättning och hållbart välstånd. Ett land som präglas av ekonomisk säkerhet och social trygghet. Ett land där alla kan leva på sin lön, har råd med en bra bostad och kan ta ansvar för sin familj. Där vardagen fungerar och vi kan känna framtidstro. Ett land där alla kan växa och leva ett gott liv.

Utvecklingen i Sverige går åt fel håll. De ekonomiska klyftorna ökar. De otrygga anställningarna blir fler. Tillväxten sjunker. Vanliga löntagare har fått se hur tio års reallöneökningar har sopats bort av inflationen. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar inte längre. Fler företag går i konkurs. Tittar vi ut över världen ser vi hur krig och kriser rasar runt omkring oss. Det säkerhetspolitiska läget för Sverige och Europa är mycket allvarligt. Handelshinder och tullar reses. I klimatförändringarnas spår följer extremväder, missväxt och fler konflikter om naturresurser. Samtidigt upplever vi massiva teknikskiften i den gröna omställningens och digitaliseringens spår. Det är skiften som både utmanar oss och ger nya förutsättningar för välstånd.

Dessa förändringar ställer nya krav på Sverige och på vår ekonomiska politik. Vi behöver investera i allt det som bygger vårt land starkt: infrastruktur, bostäder, forskning och välfärd. I människor och deras kompetenser. I vårt militära och civila försvar. För att ekonomin ska fungera för samhället och för var och en av oss, måste den byggas mer robust och rättvis.

Grunden i en stark ekonomi är arbete. När alla människors kunskaper och erfarenheter kommer till nytta, bygger vi vårt land rikare. Full sysselsättning bidrar till att minska klyftorna i samhället, ökar rättvisan mellan män och kvinnor, mellan grupper och mellan olika platser i landet. För att fler bra jobb ska växa fram, så att fler kommer i arbete, behöver Sverige en **modern och rättvis arbetslinje**. Alla som kan arbeta ska arbeta. Den som jobbar ska bli rikare och friare att leva ett bra liv. För att uppnå det duger inte vilka arbetsvillkor och löner som helst. Tack vare vår unika svenska modell, med starka fackföreningar och arbetsgivare som förhandlar om villkoren på arbetsmarknaden, kombinerat med en aktiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik och en pålitlig välfärd, har Sverige kunnat skapa en positiv spiral där ekonomiska framsteg och växande jämlikhet gått hand i hand. Det har varit en styrka för Sverige. Det är något vi ska utveckla vidare när vi nu fortsätter bygga vårt land starkt och framgångsrikt framöver.

För en stark ekonomi krävs också en **offensiv näringspolitik för hållbar tillväxt**. Svenskt välstånd bygger på konkurrenskraftiga företag och ett innovativt näringsliv. Världen befinner sig just nu i stora teknikskiften: framväxten av ny grön teknik och artificiell intelligens kommer att få stor påverkan på ekonomins funktionssätt. För att möta den utvecklingen behöver vi göra det som Sverige har gjort historiskt. När vårt land reste sig från att vara ett av världens fattigaste till att bli ett av världens rikaste länder, var det för att vi omfamnade teknikutveckling och främjade högproduktiva jobb. I vårt land finns den innovationskraft, de naturresurser, de entreprenörer och de yrkeskunniga arbetstagare som behövs för att leda utvecklingen även i framtiden. Genom att våra företag ligger

i framkant i den tekniska omställningen – och genom en aktiv närings- och regionalpolitik som ger förutsättningar för företag och jobb i hela landet – kan vi öka vår levnadsstandard, förbättra vårt välbefinnande, trycka tillbaka arbetslösheten och samtidigt nå målet om att bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer.

5

1.1 Fler framgångsrika företag och en ekonomisk politik för vanligt folk

10 Sverige har alla förutsättningar att leda nästa ekonomiska språng. Att tillvarata Sveriges styrkor och kompetenser är viktigare än någonsin när hela världen nu genomgår en enorm industriell och ekonomisk förändring, inte minst med den gröna omställningen och AI. Samtidigt hårdnar konkurrensen på de internationella marknaderna, protektionismen ökar och de geopolitiska spänningarna växer. Med det förändrade säkerhetsläget behöver vi snabbt mobilisera mer av
15 samhällets resurser för att stärka vår civila och militära beredskap. En politik för att rusta Sverige, driva fram nya tekniker, företag och jobb är viktigt för att Sverige ska stå starkt. Det är också viktigt för att vi ska kunna motverka det växande klimathotet och bidra till en rättvis omställning.

Sverige behöver en **offensiv näringspolitik för hållbar tillväxt**. Fokus måste ligga på att skapa fler
20 och starkare företag som skapar bra jobb med schysta löner och villkor i hela landet. Det förutsätter en stabil ekonomi, långsiktiga spelregler, välfungerande marknader, en modern infrastruktur, och att Sverige fortsätter att vara en forskningsnation i framkant.

Därför vill vi:

25

- Sjösätta en ambitiös näringspolitik för stärkt svensk konkurrenskraft.

Förutsättningarna för välbefinnande och tillväxt förändras snabbt. För att samla samhällets aktörer kring en gemensam framtidsagenda vill vi sluta en **svensk industripakt**. Tillsammans med industriföreträdare, forskning och arbetsmarknadens parter ska en **färdplan med genomförandeinsatser**
30 tas fram för att under de kommande tio åren stärka svensk industri och näringsliv med fokus på den gröna och digitala omställningen. Tyngdpunkten ska ligga på **strategiska framtidsbranscher** där Sverige har goda förutsättningar att skapa morgondagens välbefinnande. När de globala ekonomiska spelreglerna snabbt förändras måste vi se till att Sverige har fortsatt stark närvaro på andra marknader. Handel har alltid varit viktigt för svensk ekonomi. Därför behövs också en ny **export- och**
35 **investeringsstrategi** för att fler företag ska nå förändrade exportmarknader.

Utvecklandet av klimatsmart produktion och hållbara förädlingskedjor är en av våra mest centrala uppgifter de kommande åren. Också här måste det offentliga och näringslivet dra åt samma håll. De långsiktiga planeringsmöjligheterna vad gäller den gröna omställningen måste förbättras. Vi vill
40 komplettera det rättsligt bindande klimatpolitiska ramverket med **sektorsvisa omställningsplaner**, som utvärderas löpande. Det gör det tydligare för alla hur vi kan nå netto-nollutsläpp till 2045. Ett

mer konkret ramverk är särskilt viktigt för de sektorer som har långa investeringsperioder.

I Sverige ska företag våga testa nya idéer och kunna växa. Företagsklimatet för innovativa företag måste förbättras genom **regelförenklingar** och genom enklare tillgång till **riskkapital** och **investeringsstöd**. Vi behöver förbättra förutsättningarna för **start-ups**, och vill se bättre **patentskydd**. För att öka konkurrenskraften ska branschriktade **samverkansprogram** utvecklas. **Klimatklivet** och **Industriklivet** ska förstärkas och ansökningsprocesserna förenklas så att fler omställningsprojekt kan genomföras snabbare. Statliga krediter till **kommunerna** ska kunna användas vid stora industriableringar. För att utveckla nya affärsmodeller krävs att rätt marknader kommer på plats. Sverige ska vara en **testbädd** för nya marknader och förädlingskedjor. Vi vill underlätta framväxten av marknader genom att använda den **offentliga upphandlingen** mer strategiskt och för att främja innovation.

I Sverige har både företag och det offentliga historiskt varit snabba i att använda sig av ny teknik. Det är fortsatt en nyckel till framgång. En bred digitalisering och användning av artificiell intelligens har potential att driva tillväxt, produktivitet och utveckling i alla sektorer. Genom **framtidssinriktade digitaliseringssatsningar** vill vi underlätta för små, medelstora och stora företag att hitta nya affärsmodeller. Samtidigt är mycket av tekniken oprövad, riskfylld, och kan användas för övervakning, desinformation, hot och hat. För en socialt ansvarsfull digitalisering krävs både satsningar på **digital infrastruktur** och **kompetens**, liksom tydliga regler kring **datalagring, -användning och integritetsskydd**.

De flesta nya jobb skapas i **små- och medelstora** företag. En stark ekonomi och välfungerande marknader skapar förutsättningar för fler företag att växa och anställa fler. En hållbar **besöksnäring** har en unik möjlighet att skapa växtkraft runtom i landet.

- Sverige ska ha välfungerande marknader.

En framtidssinriktad och innovativ ekonomi som fungerar för vanligt folk förutsätter att **marknaderna präglas av produktiv konkurrens**. Idag finns det många marknader där den vanliga konsumenten står utan riktiga val när företagen blir så stora att de kan sätta vilka priser de vill, eller marknaderna på andra sätt inte fungerar som de ska. Vi känner det i plånboken när vi handlar vår matkasse, när vi vill byta bank för våra bolån eller när vi måste operera ett älskat husdjur. Vi ser det när utförsäljningen av bilprovningen gjort den dyrare och när seriösa taxibolag slåss för sin överlevnad för att app-bolagen drivit ner priserna med ovärdiga arbetsvillkor och fusk. Staten måste **säkra viktiga samhällsfunktioner** och grundläggande offentlig service i hela landet. För att underlätta för vanliga hushåll måste vi ta krafttag för att få ordning på dagens många icke-fungerande marknader.

Vi ska **förbättra konkurrensen** i ekonomin och stärka förutsättningarna inte minst för småföretag, lantbrukare och konsumenter. Det är särskilt relevant på marknader som har direkt inverkan på vanligt folks ekonomi, så som livsmedelssektorn, banksektorn och energimarknaden. Vi vill se

en utvecklad roll för **Konkurrensverket** med ökad **tillsyn** och konkurrensfrämjande arbete. Vi behöver ett förbättrat **konsumentskydd** och **starka konsumentorganisationer**.

- Sverige ska ha EU:s lägsta elpriser och det behövs mer förnybar och fossilfri el.

5 För att ekonomin ska fungera för vanligt folk krävs god tillgång till el till låg kostnad. Det förutsätter mer el från vatten, vind, sol, kärnkraft och bioenergi. Billig el kommer vara en central konkurrensfördel för svenska företag framöver. Dagens situation, med stora prisskillnader i landet och ofta höga priser är orimlig. Vårt mål är att **hela Sverige** ska ha samma låga elpriser. Vi vill se en mer välfungerande svensk och europeisk elmarknad. Vi vill också att både privatkunder och företag
10 ska kunna teckna **långa kontrakt** för elleverans till stabila priser. Det kallar vi **Folkhemsel**.

För att kunna erbjuda låga och stabila elpriser måste **samhället överta mer av kontrollen** över elförsörjningen. Sverige behöver ett robust elsystem som på sikt klarar av att leverera upp till **dubbelt så mycket el** som idag. Staten behöver möjliggöra omfattande investeringar i **alla fossilfria kraftslag**
15 **och i elnätet**. Investeringar i nya industrier och omställning av befintliga behöver dessutom mer el i närtid. Därför vill vi se **mål för mer fossilfri el** redan till 2030 och 2035. För att nå målet till 2030 krävs stora satsningar på förnybar energi, främst **vindkraft**. I områden där tillgången till effekt är låg behövs kompletterande investeringar i gasturbiner, storskalig lagring, kraftelektronik och nätinvesteringar. Vi vill se en **skarpare reglering av elnät** som kan sänka kostnaden för hushåll och
20 företag. Potentialen för flexibilitet och **energieffektivisering** måste tas tillvara. Vi ska inte bygga mer dyr elproduktion än nödvändigt. Ett Sverige med EU:s lägsta elpriser kräver ett **kostnadseffektivt elsystem**.

Utbyggnaden av energisystemet måste dessutom bli mer transparent och förutsägbart över tid. För
25 att skapa långsiktighet i elsystemets utveckling behövs en **blocköverskridande Energikommission**. Staten ska säkerställa en hög och kontinuerlig utbyggnadstakt av ny energi genom att i samråd med relevanta aktörer **anvisa lämpliga områden**. Det offentliga måste också se till att processerna för att få på plats ny energi blir enklare och billigare. Vi vill **minska byråkratin** och snabba på **miljöprövningarna**. Vi vill att **beslut om vindkraft** ska fastslås tidigt i processen och vi vill
30 införa starka **lokala incitament** för kommuner att möjliggöra investeringar i vind. Så kan vi klara klimatomställningen och elektrifieringen och driva fram nya industrijobb i hela landet.

- Det måste bli enklare att resa i Sverige.

Alltför många svenskar tillbringar för mycket tid sittandes i bilkö eller väntandes på en tågplattform.
35 Pothål blir slukhål innan de åtgärdas. Företag har svårt att planera transporttider och godstrafiken står ofta still. Ett dåligt transportsystem gör det svårare att leva och jobba utanför storstäderna. Vårt transportsystem måste bli bättre och mer tillförlitligt. Tågen ska gå i tid.

Vi vill starta en **offensiv för ett fungerande transportnät**. Kapaciteten för gods- och
40 persontransporten ska öka. En utbyggd och väl fungerande infrastruktur håller Sverige samman, knyter regioner närmare varandra, bidrar till större arbetsmarknadsregioner, stadsutveckling,

bostadsbyggande och den gröna omställningen. En robust infrastruktur är också avgörande ur ett totalförsvarsperspektiv.

5 Mer resurser behöver satsas på **väg- och järnvägsunderhållet**, och vi vill att staten **tar tillbaka kontrollen** över järnvägsunderhållet. Vi vill arbeta med **upphandlad trafik** för att säkra järnvägs- och flygförbindelser i hela landet. Det behövs goda förutsättningar för svensk sjöfart och därför vill vi ta fram en **nationell hamnstrategi**. Kollektivtrafiken måste vara tillgänglig för människor med vanliga inkomster. Det är inte minst viktigt för kvinnor och unga, varav många är helt beroende av kollektivtrafik för att ta sig runt. För att fler ska vilja och kunna resa kollektivt ska **kollektivtrafiken** bli mer tillgänglig och drivas på fossilfri eller förnybar energi i hela landet.

Transportsektorn är ett av de områden som påverkas mest av elektrifieringen och klimatomställningen. **Incitamenten att köra elfordon** måste förbättras. Det gäller både personbilstrafiken och den tunga trafiken. Det behövs politiska styrmedel för att bygga ut **laddinfrastrukturen** snabbare så att fordonsflottan kan elektrifieras. Samtidigt stöttar vi dem som är beroende av bilen för att få vardagen att gå ihop. Utbudet av **begagnade elbilar** måste öka så att vanligt folk har råd att köpa elbil. Vi vill öppna för ett system med **elbilsleasing** som gör elbilen tillgänglig för fler, också för familjer med vanliga inkomster. För att alla som behöver det ska ha råd att köra bil vill vi införa en ny modell för inblandning av **biodrivmedel** i bränslet. Så bygger vi upp en biodrivmedelsindustri på svenska tillgångar som skog och avfall. Sverige blir mindre beroende av oljeländer och kan på sikt driva fordonsflottan helt svenskt – på svenska biodrivmedel och el.

- Jordbruks- och skogsnäringen bidrar till ett levande Sverige.

25 Mer svenskt på tallriken, i glaset och i tanken skapar jobb och tillväxt samtidigt som vi stärker vår försörjningsförmåga och beredskap. **Livsmedelsproduktionen** i hela landet ska öka. Ett **hållbart naturbruk** erbjuder råvaror till andra branscher, ger en levande landsbygd, bra jobb och rekreationssmöjligheter. När **biomassa** från skogen används i transportsektorn minskar utsläppen. **Att bygga mer i trä** är en viktig del i klimatomställningen, inte minst eftersom koldioxiden i trä binds i generationer. När vi använder jordbrukets avfall och hushållens kompost till **biogas** får vi ny energi. 30 Genom minskade utsläpp av växthusgaser från jord- och skogsbruk samt ökat kolupptag kan jord och skog bidra till att Sverige når klimatmålen.

Vi vill se fler levande skogar och **ökad virkestillväxt** i Sverige. Vi vill förbättra förutsättningarna för en **framgångsrik skogsnäring**, höja förädlingsnivån inom skogsbruket och skapa fler 35 jobb. Vi vill stå upp för och värna svenskt **hållbart skogsbruk i EU**. Genom **förbättrad skogsskötsel** och **växtförädling** kan både virkestillväxten och användningen öka. Rådgivning och **kompetensutveckling** gör det möjligt för fler skogsägare att bruka sin skog på ett hållbart sätt. Samtidigt behöver skogsägare kompenseras bättre än idag om de låter skogen stå för att bevara **skyddsvärd skog**.

40

- En stark ekonomi förutsätter en fri akademi och många forskande företag.

Genom att ständigt förnya teknologier, processer och kunskaper hjälper forskningen oss att förstå och lösa samhälleliga problem.

- 5 Forskningen måste ges goda förutsättningar för fritt kunskapssökande. Idag fördelas resurser till akademien på ett skevt sätt. Vi vill se en mer **långsiktig och stabil finansiering** av lärosätena. För att säkra forskningens frihet behöver forskare ges **tryggare anställningar**. Nya **karriärvägar** mellan högskolor och det omgivande samhället behöver öppnas upp. Vi vill förbättra svenskars möjligheter att doktorera, forska och göra **akademisk karriär**.

10

Forskningen har också en viktig uppgift att samverka med hela samhället. God samverkan mellan akademisk forskning, forskande företag och det omgivande samhället hjälper oss att ligga i den tekniska utvecklingens framkant. För det krävs både en bredd och en spets i högre utbildning och forskning. Vi måste fortsätta utveckla lärosäten till **regionala tillväxtmotorer**. Lärosätena måste bli

15 bättre på att nå ut med sin forskning och **anpassa sitt utbud** av utbildning efter arbetsmarknadens och näringslivets behov. Mer av forskningen ska kunna nå marknader och bli till **nya företag**.

- Vi vill säkerställa en stadig grund för en stark ekonomi.

- I en osäker och snabbt föränderlig värld är stabila offentliga finanser ett skydd och en förutsättning för att attrahera och genomföra viktiga satsningar. Starka statsfinansieringar är också en förutsättning för att värna välfärden. Att det finns en bred parlamentarisk majoritet för **spelreglerna** för den ekonomiska politiken är en styrka för vårt land. Starka statsfinansieringar ger oss kraften att skydda Sverige, välfärden, människor och företag även när omständigheterna försämras. Det ger oss möjligheter att i dagens säkerhetsläge snabbt stärka vårt totalförsvaret. Vi vill inrätta en omfattande lånefinansierad
- 20 **totalförsvarsfond** som skapar förutsättningar för kraftfulla investeringar i vår civila och militära beredskap.

- Målet för den ekonomiska politiken är full sysselsättning. När fler jobbar och ekonomin växer får vi råd med en bättre välfärd. Välfärden är samtidigt en förutsättning för en god ekonomisk utveckling genom att människor kan utbilda sig, gå till jobbet, känna trygghet, våga ta risker och utvecklas oavsett varifrån man kommer. Alla svenskar drar nytta av välfärden och bidrar tillsammans till att finansiera den genom skatter. Vi vill se robusta och rättvisa skatter, som betalas efter **bärkraft**. Vi vill genomföra en **skattereform** som skapar förutsägbarhet, rättvisa och som vilar på **bredda skattebaser**. Skevheten i hur **arbete och kapital** beskattas måste åtgärdas. Utöver att bredda skattebasen vill vi
- 30 höja beskattningen av stora men lågt beskattade **kapitalinkomster**, göra systemet enklare och mer likformigt samt minska möjligheter till **skatteundandragande** och aggressiv skatteplanering.

- Från norr till söder i vårt land frodas spetskunskaper och företagsamhet inom vitt skilda områden. Näringslivet och det offentliga behöver **kroka arm** och tillsammans arbeta för att företagen och jobben ska bli fler så att människor och platsen de bor på blir rikare. För att höja tillväxten och skapa full sysselsättning i hela landet måste investeringsnivån i samhället öka, bland annat i
- 40

järnvägar, energiproduktion och bostäder för vanligt folk. Det offentliga har en särskild roll att rikta drivkrafter och resurser mot näringar med en hög innovationspotential och växande internationell efterfrågan. Långsiktiga spelregler gör att näringslivet vågar investera, inte minst i ny, grön teknik. För att få fart på den hållbara tillväxten och frigöra kraften i fler privata satsningar ska staten kunna medverka mer till viktiga investeringar. Vi vill se en **svensk investeringsbank** för att underlätta samordning och växla upp insatser som bidrar till att frigöra privat kapital.

1.2 En modern och rättvis arbetslinje för fler bra jobb

Att människor vill arbeta är vårt samhälles största tillgång. Genom sitt arbete kan man skapa sig en bättre tillvaro samtidigt som man är med och gör vårt land rikare. Vi vill att alla ska kunna se fram emot ett tryggt och utvecklande yrkesliv och en bra pension. Arbete ska vara en källa till stolthet och självbestämmande.

Sverige har idag en historiskt hög arbetslöshet. Vi har under många år haft en utveckling med växande låglönekonkurrens och fler otrygga jobb. Många fastnar i anställningar som man knappt kan försörja sig på. Allt färre har tillsvidareanställningar med kollektivavtal. Färre har en sammanhållen arbetsdag. Den passiva arbetsmarknadspolitiken har misslyckats med att rusta människor för de nya jobb som växer fram. Familjernas trygghet urholkas. Sverige hindras från att ta nästa produktiva steg.

Det är dags för en **modern och rättvis arbetslinje**. Den ska syfta till att det skapas fler bra jobb i framgångsrika företag, att människor får de kunskaper de behöver så att de kan ta de jobb som växer fram och att arbetslivet är så utvecklande och hållbart att många kan vara med och bidra länge. Det förutsätter också ekonomisk trygghet i omställningen både genom starka socialförsäkringar och en bra arbetslöshetsförsäkring.

Därför vill vi:

- Stärka den svenska modellen – för full sysselsättning och bra jobb med bra löner. Vår **svenska modell**, med starka fackföreningar och arbetsgivarorganisationer som förhandlar om villkoren på arbetsmarknaden, ger goda villkor och en rättvis löneutveckling. Jämfört med en ordning som baseras på lagstiftning kring centrala arbetslivsfrågor är partssamverkan ett överlägset system. Starka arbetstagarorganisationer bidrar till att göra arbetsmarknaden mer jämställd, motverkar osakliga löneskillnader och till att fler kan orka med ett långt arbetsliv. Företagsklimatet präglas så av sund konkurrens och få konflikt dagar. Det skapar trygghet, flexibilitet och snabbhet i ekonomin. Vi ska värna och försvara den svenska modellen och **arbetsmarknadens parter** **självständiga ansvar** för lönebildningen.
- Vi vill **utveckla den svenska modellen**. Vi vill stärka arbetstagarernas och fackföreningsrörelsens ställning. **Parternas delaktighet** exempelvis i EU-lagstiftningsprocesser ska utökas.

Fackföreningsavgiften ska vara avdragsgill. Skattepengar ska aldrig användas för att underminera kollektivavtal och dumpa villkor. I **offentlig upphandling** ska villkor enligt kollektivavtal gälla. De **regionala skyddsombuden** ska ges utökad tillträdesrätt och de **lokala skyddsombudens** fackliga koppling ska värnas.

5

För att Sverige ska präglas av välfungerande marknader och för att vi ska få fram fler bra jobb måste de företag främjas som konkurrerar med innovation, hållbar och effektiv produktion samt goda löner och villkor. Det offentliga ska skapa **spelregler som gynnar schysst företagande**. Företag som bryter mot dessa förstör för alla de företag som gör rätt för sig. Det undergräver också fundamenten i vår svenska modell. Det är viktigt att den offentliga upphandlingen används aktivt för att **bekämpa arbetslivskriminalitet** och osund konkurrens. Vi vill se en **översyn av Lagen om Offentlig Upphandling**.

10

- Vi måste stoppa den växande arbetslivskriminaliteten.

15

Vi vill öka **tillsynen av riskbranscher** och förstärka det **myndighetsgemensamma arbetet** mot arbetslivskriminalitet. Företag som fuskar ska kunna **svartlistas**. **Sanktionsavgifterna** ska höjas och breddas till fler områden. Fusk och missbruk vid användandet av **RUT- och ROT-tjänster** och lönesubventioner ska motverkas.

20

Vi behöver också växla upp bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten. Penningtvätt, skatteflykt och fusk skadar marknaderna, göder organiserad brottslighet och tär på förtroendet i ekonomin. Informationsdelning mellan myndigheter ska utvecklas och **AI-teknologi** användas för att bekämpa brotten. Vi vill se skärpta straff, återinförd **revisionsplikt**, att fler brott ska leda till **näringsförbud** och att företag som inte sköter sig ska kunna drabbas av **svartlistning**. Kriminella använder ofta bolag som brottsverktyg, och därför bör möjligheterna att också **belägga individer med näringsförbud** utökas. Myndigheterna har ett särskilt ansvar att säkerställa att skatter och sociala avgifter erläggs, oavsett om det sker i Sverige eller hemlandet när arbetskraften är **utstationerad**. Genom klara och tydliga regler och stärkt kontroll av att dessa efterlevs kan vi skapa marknader som fungerar bättre och gynnar seriösa företag och bra jobb.

25

- Vi ska skapa en tydlig jobptrappa mot självförsörjning.

30

Människor vill arbeta och försörja sig. Ett gott arbete ger stolthet, frihet och sammanhang. En politik för full sysselsättning bygger på att det skapas många bra jobb, och att människor kan ta jobben. Det måste också finnas goda förutsättningar för människor och deras familjer att kunna flytta till orter med lediga jobb.

35

Den svenska arbetsmarknaden är idag uppdelad: i många branscher finns ett skriande personalbehov, samtidigt som arbetslösheten är rekordhög. Många människor hittar snabbt nytt jobb vid tillfällig arbetslöshet. Men alltför många saknar de kompetenser som krävs för att få jobb och fastnar i långtidsarbetslöshet. Att var fjärde ung människa är arbetslös är ett enormt resursslöseri.

40

Vi behöver sjösätta ett **program** för att alla ska komma in på arbetsmarknaden. Takten i jobbskapan-

det ska öka och arbetstagare ska snabbare få de kompetenser som krävs. Den som blir arbetslös ska mötas av starkt stöd och **tydliga krav** för att kunna ta ett nytt jobb. **Trappstegen** från arbetslöshet till självförsörjning måste bli mycket tydligare än idag.

5 Det börjar i språket – på svensk arbetsmarknad måste man i regel kunna prata svenska. För den som inte kan det är en ordentlig språkutbildning ett viktigt steg till jobb. För personer med försörjningsstöd vill vi se krav på **aktivitetsplikt**. För dem med svaga kunskaper i svenska vill vi se en **språk- och aktivitetsplikt**. Försörjningsstöd ska kunna kombineras med **studier** som underlättar vägen till jobb.

10 Därefter måste man möta en arbetsplats. Genom **praktik, subventionerade anställningar** och **beredskapsarbeten** kan man få in en första fot i arbetslivet. För dem som har mycket stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden krävs långsiktiga och förstärkta möjligheter till **anpassade arbeten** med kollektivavtalsenlig lön.

15 Man behöver rätt kompetenser. Arbetsmarknadsutbildningar ger människor färdigheter som företag och välfärd behöver. **Arbetsmarknadsutbildningarna** ska byggas ut kraftigt så att fler snabbare får de kompetenser som efterfrågas och blir anställningsbara. Utbudet av utbildningar ska främja jämställdhet. Också kommunernas, civilsamhällets och **folkbildningens** insatser är avgörande för att människor får de färdigheter som behövs. **Yrkesvux** behöver få mer långsiktig och förutsägbar finansiering så att fler kan få rätt kompetenser. **Studiestartsstödet** har en viktig roll i att ge arbetslösa tillgång till utbildning som leder till jobb. **Yrkeshögskolan** ska fortsätta att byggas ut, med en stark koppling till den regionala arbetsmarknaden. Kvaliteten i **Komvux** ska vara god i hela landet.

25 Med rätt färdigheter kan människor ta de jobb som finns. Genom aktiv **förmedling och matchning** etablerar människor sig på arbetsmarknaden. För att det ska fungera ska **Arbetsförmedlingen** vara kommunalt förankrad och **samverka** med relevanta aktörer regionalt. Många kommuner har byggt upp egna arbetsmarknadspolitiska insatser som är av stor betydelse där Arbetsförmedlingen inte givits förutsättningar att klara sitt uppdrag. **Kommunernas roll** behöver stärkas för att få in människor på arbetsmarknaden. **Sociala företag** ska få bättre förutsättningar att verka och skapa jobb för sårbara grupper. Vi vill att sociala företag gynnas i offentlig upphandling genom **reserverade kontrakt**.

35 För att underlätta för människor att komma från arbetslöshet till arbete behövs dessutom en trygg och fungerande **arbetslöshetsförsäkring**. En stark arbetslöshetsförsäkring med hög anslutningsgrad och ett **gott inkomstskydd** är ett viktigt verktyg för stärkt jämlikhet. Det hindrar att löner pressas nedåt, motverkar lågkonjunktur och stödjer ekonomisk återhämtning. Vi vill se goda ersättningsnivåer och en mindre brant **avtrappningsmodell** än idag. Även **deltidsarbetslösa** i varaktig anställning ska kunna erbjudas arbetsmarknadspolitiska insatser med arbetsmarknadspolitiska ersättningar.

- Livslångt lärande genom hela yrkeslivet.

Förutom en fungerande jobbtrappa från arbetslöshet till arbete måste kompetensutveckling, utbildning och vidareutbildning vara en bärande del genom hela yrkeslivet. För människors möjligheter till ett långt arbetsliv, och för att det ska vara lätt att yrkesväxla, spelar livslångt lärande en avgörande roll. Därför behöver yrkesverksamma ges bättre chanser att **deltidsstudera** vid sidan av jobbet, och möjligheten att vidareutbilda sig till nya yrken och jobb ska utökas.

Det behövs ett bredare **utbud**, fler **korta kurser** och **utbildningsplatser** för yrkesverksamma, och fler **lärcenter**. Det behövs fler **utbildningar på deltid** och **distans** som möter kompetensbehoven på arbetsmarknaden och som är enkla att kombinera med arbete. Med **omställningsstudiestödet** har grunden lagts för ett av världens starkaste system för omställning. Vi ska värna att fler arbetstagare kan använda omställningsstudiestödet för att bygga på sin kompetens eller yrkesväxla. **Handläggningstiderna** ska kortas. Så lägger vi grunden för en arbetsmarknad där människor ges möjlighet att växa och ta nya språng när arbetslivet förändras.

Alla som arbetar i Sverige ska ha svenska villkor och löner. Vår prioritet är att de arbetslösa i Sverige ska ta de lediga jobb som finns på svensk arbetsmarknad. Som komplement vill vi se en ordnad **arbetskraftsinvandring** med **arbetsmarknadsprövning**, där staten samverkar med parterna. För bristyrken finns behov av ett **kvalificerat arbetskraftsinvandringsprogram**. För att motverka att människor kommer till Sverige för att jobba under förevändningen att de studerar, ska **missbruk av uppehållstillstånd** för studier stoppas. Så kan vi också skydda människor från att utnyttjas i daglönerjobb och värna sund konkurrens på svensk arbetsmarknad.

- Du har rätt att orka ett långt arbetsliv.

Till en modern och rättvis arbetslinje hör att fler kan stanna längre i arbetslivet. Idag ser möjligheterna att stanna länge i ett yrke väldigt olika ut. Särskilt skillnaden mellan arbetar- och tjänstemannayrken ökar. Inom vissa yrken har man fått ett större utrymme att påverka när och var man arbetar, exempelvis genom att arbeta hemifrån vid sjukdom. I andra yrkesgrupper är självbestämmandet mindre och man behöver vara på plats för att göra sitt jobb. Denna skillnad såg vi tydligt under coronapandemin, men den gäller fortfarande. Att människor går sjuka till jobbet för att de inte har råd att vara hemma leder i förlängningen till att de sliter ut kroppen, sjukskrivningarna ökar och man riskerar att lämna arbetslivet för tidigt. Det är orättvist. Därför vill vi **slopa karensavdraget**, så att den som är sjuk får möjlighet att återhämta sig. Det innebär att den som är sjuk får sjuklön från första dagen. Det förutsätter också effektiva **regler** som gör att fusk och missbruk motverkas.

Arbetsgivare måste också arbeta mer aktivt för att motverka sjukdom. Alltför hög arbetsbelastning, jobb som sliter på kroppen, dåligt ledarskap och en ohälsosam förläggning av arbetstiden producerar ohälsa, lägre inkomster och sämre livskvalitet. Bristande eller obefintligt arbetsmiljöarbete bidrar till att många slits ut, det gäller inte minst i kvinnodominerade yrken. Det är dåligt för arbetstagaren, dåligt för arbetsgivaren och dåligt för samhällsekonomin. Förbättrade möjligheter till

vidareutbildning på jobbet och yrkesväxling ger ett mer hållbart arbetsliv. Därutöver vill vi vill öka möjligheterna till **sanktioner** mot arbetsgivare som inte tar sitt ansvar för **arbetsanpassning** och **rehabilitering**. Alla anställda ska ha tillgång till en bra **företagshälsovård**.

- 5 Många människor är rädda att inte orka jobba ända till pensionen. Det gäller särskilt människor i arbetaryrken. Vi vill genomföra en reform som innebär att fler som börjat arbeta tidigt och har ett långt arbetsliv bakom sig ska kunna **gå ner i arbetstid** när man närmar sig pensionsåldern utan att det påverkar pensionen negativt. På så sätt kan många få förutsättning att arbeta länge och orka hela arbetslivet ut.

10

- En stark ekonomi ska komma alla till del.

- När Sveriges konkurrenskraft ökar, när jobben blir fler och vi blir rikare ska det märkas i vardagen för alla som är med och bygger vårt land starkt. I den svenska modellen hanteras villkor och arbetstider i första hand av parterna. Teknisk utveckling och ökad produktivitet har gjort det
- 15 möjligt att förhandla om både mer pengar i plånboken och kortare arbetstid. Inte minst med den utveckling vi nu ser kring artificiell intelligens och digitalisering finns ytterligare potential för detta. En modern och rättvis arbetslinje som främjar både arbetslivsförlängning, bra lön och mer fritid gör det lättare att attrahera personal. Det är viktigt på hela arbetsmarknaden. Vi **ser positivt på parternas arbete med att hitta lösningar** för ett hållbart arbetsliv för alla, och förutsätter att de
- 20 kommer framåt.

- Sverige präglas av en hög sysselsättningsgrad och relativt sett långa arbetsliv. Den demografiska förändring vi står inför kräver att människor är yrkesverksamma länge. På många arbetsplatser bidrar dock tunga arbetsmoment och tuffa villkor till att många inte orkar ett helt yrkesliv. Inte minst
- 25 inom välfärden vittnar arbetstagare om utmaningarna i arbetet. Eftersom välfärden är en bärande pelare för att bygga Sverige starkare måste det bli lättare att rekrytera och behålla medarbetare inom välfärden. Vi vill därför se fler **försöksverksamheter för innovativt arbetsmiljöarbete, arbetsdelningsmodeller** och **arbetstidsförkortning** inom välfärdssektorn. Att testa olika **tidsmodeller** för att se effekter på arbetsmiljö, hälsa och produktivitet är ett viktigt led i att göra
- 30 arbetslivet mer hållbart.

35

40

2. DU HAR RÄTT TILL ETT VÄLFUNGERANDE SAMHÄLLE

Välfärden bygger på det ömsesidiga löftet om att ingen står ensam i livet. Oavsett vem du är, i vilken familj du fötts, vad du drabbas av eller vilken väg livet tar så har vi samma grundläggande rättighet att leva ett tryggt och värdigt liv.

Vår svenska välfärd är inte bara ett system av offentliga tjänster och finansiellt stöd. Den uttrycker en gemensam värdegrund där vi ser att vi har behov av varandra. En bra och likvärdig förskola och skola ger mer rättvisa chanser åt alla barn. En god sjukvård gör att vi lever längre och bättre. Stabila socialförsäkringar gör att vi kan stå starka i livets olika faser. En bra pension gör det tryggare att åldras. Och vi ser hur en stark generell välfärd gör konkret skillnad i vår vardag. Förskolläraren som har tid att trösta ett barn som är ledset. Tonåringen som får det stöd han eller hon behöver för att ta sig genom mattekursen. Den äldre som får hjälp att komma ut och känna vårsolen. I ett välfungerande välfärdssamhälle finns starka skyddsnet när vi faller. Där vågar vi tro på framtiden oavsett plånbokens storlek.

Sverige var länge ett av världens starkaste välfärdsländer. Men någonting har hänt. Mycket av det som tidigare fungerat bra håller inte längre. Klassrummen blir stökigare och fler barn hamnar snett trots att varningsklockorna ringt länge. Kontaktar man sin vårdcentral kan det ibland kännas som om läkaren aldrig har tid. Kön till barn- och ungdomspsykiatri växer. I äldreomsorgen möts man ofta av personal vars arbete blir tyngre och stressigare, vilket också påverkar de äldre negativt. Med den demografiska förändringen utmanas vår välfärd: behoven ökar samtidigt som färre ska säkra en bra välfärd för fler.

Det är hög tid att vända utvecklingen. Vi måste återupprätta välfärdens löfte. Det är våra behov av en bra skola, bra vård och bra omsorg som ska styra hur välfärden ser ut, hur den organiseras och finansieras. Samhället behöver kliva fram och ta en mer aktiv roll så att vi alla får den välfärd vi har rätt till. Vårt mål är att **Sverige ska ha världens bästa välfärd. Och välfärden ska vara Sveriges bästa arbetsplats.**

2.1 Ta tillbaka kontrollen

Varje dag skapas vård, omsorg och utbildning i mötet mellan medborgarna och personalen. I dessa möten uppstår det som är välfärdssverige. Men medarbetarnas lojalitet med uppdraget kan aldrig kompensera för de problem som välfärden idag står inför.

Problemen är flera. Välfärden har för dålig kvalitet. Den läcker pengar. Och den är svår att styra. Dessa problem hänger ihop med att finansieringen har urholkats samtidigt som välfärden genomgått ett privatiseringsexperiment som är unikt i världen. Underfinansieringen och marknadsieringen har blivit en giftig cocktail.

- Effekterna är tydliga. Vi ser hur privata företag etablerar sig främst inom lukrativa områden och driver verksamheten med fokus på vinstintresset, inte medborgarnas behov. Pengar som är avsedda för skolan används till att bygga våffelstugor eller flyttas ut ur landet. HVB-hem drivs av kriminella, används för att finansiera organiserad brottslighet och säljs på Blocket. Arbetsmiljön försämras när anställda blir styrda på detaljnivå och måste ägna mer tid åt dokumentation. Byråkratin växer när större kontrollsystem måste byggas upp för att granska en växande mängd olika aktörer. Svårigheten att mäta kvaliteten i välfärden gör att vinstintresset inte styr mot önskade effekter. Ingen har längre ett helhetsperspektiv på hur våra skattepengar används.
- Också som vanlig medborgare har det blivit svårare att orientera sig i välfärdsdjungeln. När svensk välfärd organiseras som en marknad och dessutom är starkt privatiserad förutsätter det att människor kan agera som informerade konsumenter för att välja bra verksamhet och välja bort den dåliga. Men det är en både omöjlig och orimlig uppgift. Det är nära nog omöjligt att vara en informerad konsument när man blivit dement, mobbas på sin skola eller har en kronisk sjukdom. Välfärdstjänster ska täcka basbehov i en människas liv och kan därför inte jämföras med andra varor och tjänster. När vi möter välfärden är vi inte kunder på en marknad. Vi är människor med rättigheter och behov.

Vi ser tre stora reformområden inom välfärden. Vi måste **stoppa vinstjakten och förbättra styrningen**, så att våra skattepengar stannar i välfärden och används för att göra den bättre. Vi måste ge **personalen goda förutsättningar** att göra ett bra jobb. Och vi måste **säkra den långsiktiga finansieringen**, så att människors behov av en bra skola, vård och omsorg får stå i centrum, inte undermineras av permanenta besparingskrav. Även framöver ska det finnas en mix av aktörer. Men spelreglerna måste skärpas så att alla verkligen bidrar till en bättre välfärd.

Därför vill vi:

- Stoppa vinstjakten och förbättra styrningen. Det är hög tid att ta tillbaka kontrollen, så att kommuner och regioner kan se till att välfärd ges efter behov och inget annat. Gemensamma skattepengar ska gå till utbildning, vård och omsorg, inte delas ut till privata ägare. Andelen vinstdrivande verksamheter ska minska kraftigt. Vi vill **förbjuda vinstuttag** i förskolor, grundskolor och gymnasier. Inom vården vill vi **förbjuda privata sjukvårdsförsäkringar** i den offentligt finansierade vården, för att förhindra att rika människor kan köpa sig före i kön. Eftersom förutsättningarna ser olika ut i olika delar av välfärden vill vi tillsätta en bred välfärdsutredning enligt norsk modell – en **“Ta-tillbaka-kontrollen-utredning”** – som ska lägga fram konkreta förslag på hur vi återtar kontrollen och stoppar pengaläckaget.

Vi vill också ta fram en ny lag för styrning av välfärden, med en **målstyrd etableringsrätt** som omfattar ett **kommunalt veto**. Denna lag ska utgå från kommunernas och regionernas planeringsansvar och ersätta Lagen om Valfrihet (LOV), det vill säga dagens system med fri etableringsrätt, där aktörer kan starta skattefinansierade välfärdsföretag nästan var som helst. Möjligheten

till **kontroll och sanktioner** behöver förstärkas. **Offentlighetsprincipen** ska gälla likvärdigt och oinskränkt för alla verksamheter som finansieras av skattemedel. Företagshemligheter kan aldrig gå före medborgarnas rätt till insyn.

- 5 • Stärka personalen i hela välfärdssektorn. Till skolans, vårdens och omsorgens största utmaningar hör att locka och behålla kompetent personal. Det är framför allt kvinnor som bär välfärden, och som därför drabbas när arbetsvillkoren inte är bra nog. Det vill vi ändra. Personalen ska få den utbildning, det stöd och de resurser som krävs för att fler ska vilja jobba länge. Vi vill **förbättra arbetsvillkoren** och **minska byråkratin**. Vi ska säkerställa att **tillräckligt många utbildas** för välfärdsyrken och att människor vill arbeta i välfärden. Staten måste ta ett större ansvar för att **samla aktörerna** från högskolor, kommuner och regioner så att utbildningarna till välfärdsyrkena dimensioneras bättre. **Bemanningsbolagen** ska begränsas. Andelen resurser som läggs på **byråkrati och administration** bör minska, både inom välfärdssektorn och den statliga förvaltningen. Därutöver är det en viktig fråga, inte minst för jämställdheten, att män och
- 10 **utbildas** för välfärdsyrken och att människor vill arbeta i välfärden. Staten måste ta ett större ansvar för att **samla aktörerna** från högskolor, kommuner och regioner så att utbildningarna till välfärdsyrkena dimensioneras bättre. **Bemanningsbolagen** ska begränsas. Andelen resurser som läggs på **byråkrati och administration** bör minska, både inom välfärdssektorn och den statliga förvaltningen. Därutöver är det en viktig fråga, inte minst för jämställdheten, att män och
- 15 kvinnor som jobbar i offentlig sektor har lika tillgång till **arbetskläder och arbetsskor**.

Vi vill göra välfärden till en arbetsplats för fler. I välfärden arbetar människor med olika bakgrund. Många som kommit till Sverige gör viktiga insatser för att upprätthålla välfärden. Men ibland brister språkkompetensen. Fungerande kommunikation mellan personal och medborgare är

20 viktigt för en hög kvalitet. Vi vill se fler insatser för språksvag personal. Vi vill också se **språkstest** för personal i verksamhet där språkkompetensen är särskilt viktig, vilket kombineras med särskilda **språkinsatser** för den enskilde vid behov.

- Säkra den långsiktiga finansieringen så att bra välfärd garanteras i hela landet.
- 25 För att bygga en välfärd som fungerar för medborgare och personal krävs en långsiktigt hållbar finansiering. Vi vill se en tryggad grundfinansiering över tid. De **generella statsbidragen ska indexeras med inflationen** varje år. Fler av statsbidragen ska ges som **generella stöd** eller som **sektorsbidrag**. En trygg grundfinansiering skapar utrymme för såväl ökad kvalitet i verksamheten som bra löner. Eftersom välfärdskostnaderna ofta är relativt sett större i glesbygd än i storstad,
- 30 samtidigt som den finansiella bärkraften är mindre, vill vi uppdatera det **kommunala utjämningsystemet** så att det speglar verkligheten hos kommunerna. I avvaktan på det vill vi se **särskilda stöd till små och glesbefolkade kommuner**, så att god välfärd kan garanteras även där.

35 2.2 En bra start i livet: en skola som ger alla barn goda chanser

När ett barn lär sig läsa öppnas en värld. I leken utmanas barnets förmågor tillsammans med andra. I lärandet finns glädjen att upptäcka och verktygen till att förstå och göra självständiga val. Där

40 finns det demokratiska samtalet och källkritiken. Bildning, utbildning och kunskap hjälper oss att uppnå våra drömmar.

Människor kommer att behöva mer kunskap framöver. I framtidens samhälle och arbetsliv måste vi kunna lära och lära om hela livet. Men den svenska utbildningskedjan – från förskola till högskola – har försvagats. Med överfulla klassrum, stressade lärare och för få skolböcker sjunker kvaliteten. Skolans kompensatoriska uppdrag undermineras. För att Sverige och alla i vårt land ska stå starka

5 måste **hela utbildningskedjan stärkas**.

Därför vill vi:

- Att det livslånga lärandet grundläggs redan i förskolan.

10 Den svenska allmänna förskolan ska ge barn tillgång till lek och lärande oavsett familjens situation. För att höja kvaliteten behövs **små barngrupper** och **ökad personaltäthet** samt **bindande bemanningskrav**. För de barn som har störst **behov av att lära sig svenska** ska rätten att delta i förskoleverksamhet utökas. Barn till föräldralediga och arbetslösa ska ges rätt till förskola i **större utsträckning** än idag.

15 Det är personalens kompetens som avgör vilken kvalitet den pedagogiska verksamheten har. Vi vill höja kunskapsnivån och utöka möjligheterna att utbilda sig på arbetstid. Vi vill att innehållet i **barnskötarutbildningarna blir enhetligt**, och att **förskollärarytbildningen** dimensioneras så att tillgången till förskollärare säkras på alla förskolor. För att stärka barnens språkutveckling ska

20 förskolor i utsatta områden få mer resurser att kunna jobba **språkutvecklande**.

- Den svenska skolan ska ge goda kunskaper åt alla barn.

Att läsa, skriva och räkna är den viktiga grund som alla måste erövra. Skolan är den plats där barn lär sig förstå sin omgivning och världen. Men för många innebär skoltiden inte att de får tillgång till

25 de förmågor de behöver. Deras lust att lära tas inte tillvara. Dörrar öppnas inte, utan stängs.

Vi vill ha en svensk skola som ger alla barn en bra utbildning. Staten måste ta ett större ansvar för **kvaliteten och likvärdigheten**. Vi vill införa **bindande regler** för det som är viktigast för att höja kvaliteten, så som lärartäthet, klassernas storlek och elevhälsa. Andelen **behöriga lärare** ska öka genom att arbetsmiljön förbättras och skolan blir en mer attraktiv arbetsplats. Då måste **lärarup-**

30 **pdraget renodlas**, lärarna ges mer tid till för- och efterarbete samt minskade administrations- och kontrollfunktioner. Lärare och annan personal måste ha goda möjligheter till **kompetensutveck-**

ling. Det svenska språkets ställning ska stärkas genom ett **minimikrav** om att 75 procent av all undervisning ska ske på svenska. **Hot och våld** i skolan liksom i all annan välfärdsverksamhet,

35 både mot personal och elever, ska motverkas. **Nolltolerans** ska råda mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning. **Rektors och lärares befogenheter** att säkerställa trygghet och studiero ska förbättras och elever som utgör hot mot säkerheten och tryggheten i skolan ska kunna **nekas tillträde** och tas omhand på annat sätt.

40 Högre kvalitet och bättre likvärdighet måste också avspeglas i hur skolor finansieras. För att skolor ska kompenseras för elever med större behov, och för att de kommunala skolorna kompenseras

för skyldigheten att kunna ta emot alla barn, ska **skolpengssystemet** göras om så att det utjämnar skolornas villkor. Vi vill förenkla skolvalet för familjerna. Därför vill vi se ett sammanhållet och offentligt administrerat **skolvalssystem** där alla skolor ingår. **Religiösa skolor och förskolor ska förbjudas**, utan att det inkräktar på nationella minoriteters rättigheter. För att kommunerna ska kunna leva upp till de höjda kraven på god skolgång åt alla, krävs ökade resurser. Därför ska ett **sektorsbidrag** införas.

- Skolan måste bli mer barnanpassad.

Alla barn ska klara skolan. Varje barn ska mötas av höga förväntningar och en tro på att de kan lyckas. Idag faller alltför många elever mellan stolarna, och skolan klarar inte av att ge alla tillräckligt stöd. Det gäller både barn som halkar efter och barn som gärna springer före. Särskilt barn med **neuropsykiatriska funktionshinder** (NPF) behöver fångas upp tidigare. Genom mindre klasser, halvklasstimmar, fler speciallärare, elevassistenter och specialpedagoger kan skolor snabbare se och stödja alla barn. När de som behöver extra stöd får det blir klassrummet lugnare för alla. Tillgången till **resursskola** ska utökas för elever som har permanent behov av särskilt stöd utifrån nationellt definierade kriterier. Eftersom dagens betygssystem bidrar till att sortera och slå ut ett stort antal elever i övergången mellan grund- och gymnasieskolan ser vi behov av att **förändra betygssystemet** i sin helhet. Framför allt måste den skarpa godkändgränsen i **betyget "F"** tas bort i grundskolan. Betygssystemet måste vara rättvist och pålitligt. **Betygsinflationen** ska stoppas.

Vi vill också att fler går på **fritids** och fritids ska utvecklas till att bli en självklar förlängning av skoldagen. Alla fritids bör erbjuda **läxläsning**. Genom **samarbete med idrotts- och kulturföreningar** kan verksamheten göras mer varierad. Att barn och unga kan delta i en god fritidsverksamhet med nära band till kultur- och föreningsliv hjälper också till att underlätta livspusslet för familjerna. **Rätten till fritids** behöver successivt utvidgas så att den blir mer oberoende av föräldrarnas inkomst. Barn med stora behov eller med **riskfaktorer** för att hamna snett ska få större möjlighet att gå på fritids.

- Barn och unga ska kunna må bra.

Unga tjejer och killar mår allt sämre idag. Stress, ångest och depression ökar. Höga krav på prestation och en värld som snabbt förändras kan bidra till oro och ge en känsla av otillräcklighet. Mobbing kan ge livslånga ärr för den som drabbas, på nätet eller i korridoren. Med en vardag som domineras av mobiler och sociala medier upplever många en växande ensamhet. Antalet stillasittande barn blir fler. Antalet hemmasittare växer.

Skolan har ett viktigt ansvar för att barn mår bra och har en god psykisk hälsa. Varje skola ska ha ett aktivt arbete för att förebygga psykisk ohälsa, främja fysisk aktivitet och hjälpa ungdomar att ta de ibland svåra stegen in i vuxenlivet. Det måste finnas **relevant kompetens** så som fritidspedagoger och stödpersonal på alla skolor så att barn har någon att vända sig till när de behöver det. Alla skolor ska ha ett aktivt arbete mot **mobbing**. Ett nationellt **centrum för skoltrygghet** och mot mobbing bör inrättas, dit skolor som behöver råd och stöd kan vända sig. Den nationella strategin för psykisk hälsa måste implementeras och följas upp, särskilt när det gäller barns och ungas mående. Även

specialistvården måste stärkas för att ge barn och unga en bättre vård vid psykisk ohälsa. **Barn- och ungdomspsykiatri** (BUP) behöver dimensioneras för vår tid och barnens växande behov.

5 Elevhälsovården ska byggas ut och **ungdomsmottagningarna** måste kunna hjälpa barn och ungdomar tidigt. Vi vill att **sex- och samlevnadsundervisningen** på alla skolor moderniseras så att barn få hjälp att orientera sig i frågor om sexuell identitet, förväntningar, normer, gränssättande och samtycke. Barn ska få lära sig ett **porrkritiskt förhållningssätt**.

10 Barn och unga växer idag upp med mobiler och datorer som en del av livet. Plattformarnas algoritmer är byggda på ett sådant sätt att man lätt blir beroende av dem. På internet och många plattformar finns våld, gängens rekryterare, pornografiskt innehåll och annat olämpligt material. För att bättre skydda minderåriga vill vi se **hårdare regler** för plattformsföretagen kring algoritmer och det behövs **effektiva ålderskontroller** för visst innehåll. Därutöver har skolan en viktig roll i att hjälpa unga att hantera och använda sig av den nya tekniken på ett medvetet och ansvarsfullt sätt.

15 Skolan måste lära ut om **källkritik**, ansvarsfullt agerande på plattformar och respekt för den egna och andras integritet. Vi vill att skoltiden präglas av lugn och ro och är **mobilmfri**.

- Skolplikten ska förlängas till 18 års ålder.

20 För nästan alla jobb på svensk arbetsmarknad krävs gymnasiestudier. Därför ska alla unga gå på gymnasiet och det ska finnas ett brett utbud av utbildningar av hög kvalitet. För att öka chansen till att fler klarar en hel skolgång ska gymnasieskolan ges mer resurser för **ökad likvärdighet**. Den garanterade **undervisningstiden** ska regleras tydligare. Elever som behöver längre gymnasietid och mer **lärarstöd** måste erbjudas det. Vid behov ska det finnas **särskilda undervisningsformer** för skolbänkströtta elever. **Gymnasievalet** ska bli mer transparent genom att information om landets gymnasier och linjer blir mer samlat.

25

Vi vill att fler elever ska kunna gå praktiska, yrkesinriktade program. Många yrken kräver färdigheter som inte lärs ut vid teoretiska program och närheten till arbetsmarknaden gör att man snabbare kan komma i jobb genom en yrkesutbildning. **Yrkesutbildningarna** ska bli fler och bättre genom att samarbetet med branscherna vidareutvecklas. Eftersom praktiska utbildningar ofta är dyrare än teoretiska måste **resurserna** till yrkesutbildningarna ökas och dimensioneringen förbättras. Privata aktörer ska inkluderas i det **tvingande dimensioneringsarbetet**. Vi vill öka resurserna för höjd kvalitet i den arbetsförlagda utbildningen. Vi vill se **betald praktik** på fler yrkesområden än idag, exempelvis för att göra utbildningarna till välfärdsyrkena mer attraktiva.

30

- Fler ska kunna läsa på högskola och universitet.

35 Sverige ska vara ett land av livslångt lärande och många andra chanser. Det ska vara lätt att återkomma till utbildning hela livet. Fortfarande ser vi en stark social snedrekrytering till högskolor och universitet. Denna måste brytas. Högre utbildning ska finnas i varje län och det måste bli lättare för studenter med olika bakgrund att söka sig dit. **Arbetslivserfarenhet** ska återigen ses som meriterande vid ansökan till högskolan. För att ge studenterna bättre förutsättningar ska den lärarledda **undervisningstiden** öka. För att fler ska utbilda sig till välfärdsyrken måste **deverksamhetsförlagda**

40

utbildningsplatserna byggas ut. Såväl offentliga som privata verksamheter ska **åläggas** att ta emot studenter. Platserna på den högre utbildningen ska i större utsträckning **dimensioneras** efter arbetsmarknadens behov.

5

2.3 Bra vård och stöd till människor i hela landet

När man är sjuk behöver man mer än någonsin samhällets hjälp. Oavsett om vi söker vård för öroninflammation eller för att få en ny höft vill vi snabbt kunna få tag i en läkare och veta att vi får den bästa vården. Bra vård är en grundläggande rättighet. Det är också något som gör att vi känner trygghet och tillit till samhället.

Vården utvecklas ständigt. Ny forskning ger bättre behandlingar, gör att fler överlever livshotande sjukdomar, så som cancer, och kan leva med kroniska sjukdomar. En god vård och omsorg gör oss friska längre upp i åldrarna. Samtidigt ser vi hur hälsoklyftorna växer. Vården och omsorgen är inte tillgänglig för alla på samma villkor. I vårt uppsplittrade system har vi på vissa orter fått en överetablering av vårdgivare och på andra saknas de helt. Man kan köpa sig förbi kön. För många känns vården svår och krånglig att nå.

Vi måste styra upp i vård- och omsorgskedjan så att fler får den hjälp de behöver snabbare. Vård ska ges efter **behov och i tid, likvärdigt och med hög kvalitet i hela landet.**

Därför vill vi:

- Att man snabbt kan få hjälp på sin vårdcentral, oavsett problem.

Det måste vara lätt att få en första kontakt med vården när man behöver det, och primärvården ska vara vägen in i vården. Det ska finnas **vårdcentraler** i hela landet och det måste gå snabbt att få en tid för vårdbesök. De olika kompetenserna på vårdcentralen bidrar alla till att skapa god vård. För att korta väntetiderna vill vi att det etableras ett fungerande **fastläkarsystem**, där alla människor, särskilt äldre, är listade hos en egen läkare. För att garantera kvaliteten och tillgängligheten ska varje läkare kunna ansvara för ett begränsat antal **patienter**, 1100 enligt Socialstyrelsens rekommendation. Vi vill se fler **digitaliseringsinsatser** i vården så att fler snabbt kan få hjälp digitalt och över telefon. Dagens oöverskådliga och dyra **nätläkarsystem** ska styras upp till att bli ett komplement till vårdcentralerna och **knytas till dem**. Det måste bli lättare för den som söker vård att se var det finns **lediga tider**. Och det måste bli enklare att få rätt vård snabbt vid **psykisk ohälsa**. Oavsett om man behöver hjälp för ångest, depression eller har ont i kroppen ska man kunna vända sig till sin vårdcentral för samtal, stöd och vård.

- Sjukhusvård och tandvård ska vara tillgänglig för fler.

Ett bra sjukhus är en plats för vård, värdighet och omtanke. Vi har rätt att förvänta oss att sjukhusen är tillräckligt bemannade och väl utrustade. För att säkerställa en vård i världsklass och efter behov

måste **finansieringen** utökas. **Akutsjukhus** ska drivas i offentlig regi. Olika regioner i Sverige har olika förutsättningar att garantera tillgänglighet till **specialistvård**. Vi vill stärka **vårdgarantin** så att alla får den vård de behöver genom att samarbetet mellan regionerna förbättras.

- 5 En god tandhälsa är en förutsättning för ett gott liv. Därför måste tandvården vara tillgänglig för alla och i hela landet. Men ojämlikheten vad gäller tandhälsa växer. I många regioner är det svårt att få tag i en tandläkare. **Utbildningsmöjligheterna för att bli tandläkare** behöver öka. De ofta höga priserna gör att många som borde söka tandvård inte gör det. De finansiella trösklarna till tandvården ska sänkas genom ett **utvecklat högkostnadsskydd**, med start för de äldre. Vi vill
10 också se särskilda **satsningar för unga**. Det är viktigt att högkostnadsskyddet kombineras med en **prisreglering** för att priserna inte ska skjuta i höjden.

- Det ska gå att få tag i mediciner i hela landet.

- Efter avregleringen av apoteksmarknaden ser vi att privata apotek tenderar att etablera sig där
15 köpkraften är stark, snarare än där behoven är som störst. Det är ett samhällsansvar att se till att vi har tillgång till mediciner i alla delar av landet. Därför vill vi se ett system med **riksapotek**. **Högkostnadsskyddet för läkemedel** måste utformas så att människor med stora behov skyddas. För att sänka kostnaderna för mediciner vill vi se mer **gemensam upphandling** av läkemedel, både på nationell nivå, i Norden och i EU. Därutöver vill vi se en större likvärdighet vad gäller
20 **vaccinationer**. Samma vaccinationer ska gälla i hela landet till samma kostnad för den enskilde. Vi vill upprätta ett **nationellt vaccinationsregister** och se ett utvidgat **vaccinationsprogram**.

- Äldreomsorgen ska finnas där för dig.

- Det ska vara tryggt att åldras och bli gammal i Sverige. Man ska kunna vara självständig och leva
25 livet hela livet. När behov av hjälp och omsorg kommer ska man kunna lita på att äldreomsorgen finns, och att dess kapacitet växer i takt med att den äldre befolkningen växer. De äldre har byggt det land vi lever i. Att de får den vård och omsorg de behöver när de åldras är en fråga om värdighet och respekt.

- 30 Vi vill se en hemtjänst där personalen inte styrs med minutscheman, där de har rätt kompetens, pratar det svenska språket och där de har möjlighet att möta den äldre efter dennes behov. Personalen inom äldreomsorgen behöver en god arbetsmiljö för att kunna göra ett bra jobb. Det är också viktigt för att fler ska vilja jobba i äldreomsorgen. **Bemanningen** måste kunna anpassas bättre utifrån den äldres behov av vård och omsorg. Då behövs fler **tillsvidareanställningar** och **heltid**
35 ska vara norm. Vi vill att de **delade turerna i omsorgen avskaffas**. Vi vill se mer **välståndsteknik** i äldreomsorgen för att stärka självständigheten hos de äldre och samtidigt låta personalen arbeta när och där de bäst behövs. Vi vill permanenta **Äldreomsorgslyftet** med bättre möjligheter för personal att vidareutbilda sig på arbetstid. Vi vill se en **ny äldreomsorgslag** som höjer kvaliteten i hela äldreomsorgen, bland annat genom att **varje äldreboende ska ha läkare** och sjuksköterskor
40 kopplade till sig. I takt med att fler människor blir äldre behöver det **utvecklas fler boenden** som passar de äldre: äldreboenden, trygghetsboenden, anpassade boenden och servicehus.

- Människor med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra.

Också med en funktionsnedsättning ska man kunna sträva efter att uppnå sina drömmar, arbeta, engagera sig och delta i samhället på lika villkor. Det är en rättighetsfråga för den enskilde, men också en fråga om ett värdigt samhälle.

5

Vi måste **motverka undersysselsättningen** bland personer med funktionsnedsättning och förbättra förutsättningarna för en bättre förankring på arbetsmarknaden. Möjligheten och rätten för **personer med funktionsnedsättning** att studera på högskolan ska förbättras. För att stärka **funktionshinderspolitiken** vill vi se mer systematisk uppföljning av olika åtgärder. Det behövs en starkt rätt till **assistens**, för en rättvis tillgång och för att avlasta anhöriga. Stödet till **föräldrar** med funktionsnedsatta barn ska förbättras. Vi vill se bättre möjligheter till **kompetens- och språkutveckling** för assistenter. Vi vill säkerställa rätten till **färdtjänst** genom en förtydligad lagstiftning. Det är exempelvis inte acceptabelt att personer med synnedsättning nekas färdtjänst i allt högre utsträckning. Man ska inte behöva leva i fattigdom för att man har en funktionsnedsättning.

10

15

Aktivitetsersättningen för personer med funktionsnedsättning ska höjas. Rätten till sjuk- och aktivitetsersättning ska prövas mot samma **arbetsmarknadsbegrepp** som gäller i sjukpenningen. Vi vill också avskaffa den orättvisa **funkisskatten**. Eftersom vi sett att det bland utförare av **LSS** finns stora problem med kriminalitet, fusk och utnyttjande i privatiseringens spår, behöver åtgärder vidtas för att komma åt det.

20

- En starkt folkhälsa för bättre liv och mindre vårdbehov.

Många människor i vårt land är friska. Den svenska folkhälsan är god. Samtidigt ökar klassklyftorna vad gäller hälsa. Personer med vissa funktionsnedsättningar, arbetslösa, ursprungsbefolkning, nyanlända och HBTQ+personer har också sämre hälsa. Vi behöver arbeta för att minska de växande hälsoklyftorna. Det handlar om rättvisa, men också för att vi vet att en stor del av alla sjukdomar kan förebyggas. En god hälsa gör att vi kan undvika skador och skapa förutsättningar för snabb rehabilitering. Med en god folkhälsa kan fler vara friska längre upp i åren och vården blir mindre belastad.

25

30

Genom att miljöerna vi lever i är rena och säkra, att vi känner social samhörighet och kan ha en bra mental hälsa förebygger vi sjukdomar. Genom att leva och äta sunt och motionera kan alla få verktyg att ta hand om sin egen hälsa. **Fetma** bland barn, unga och vuxna är ett växande problem. Det motverkar vi genom fler **tidiga insatser** och mer fokus på fysisk aktivitet. **Missbruk** av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak och spel om pengar är stora folkhälsoproblem som också ska motverkas. Skyddet för folkhälsan ska vara grunden för den svenska **alkoholpolitiken** och vi ska värna detaljhandelsmonopolet och **Systembolagets** roll. Vi vill motverka den växande **narkotikaanvändningen** samt den explosionsartade utvecklingen av tobaksfria nikotinprodukter som **e-cigaretter och vitt snus**. Ett aktivt folkhälsoarbete är särskilt viktigt för att fånga upp **barn och unga** tidigt och ge stöd till föräldrar. Vi vill se ett **nationellt mål** för att minska dödligheten kopplat till missbruk.

35

40

- En socialtjänst som stöttar dem som har det svårt.

Socialtjänsten ska ge stöd och hjälp till människor som är särskilt utsatta eller i svårigheter. Det blir allt viktigare när samhällsklyftorna vidgas, segregationen ökar och allt fler har en tuff ekonomisk situation. Det är särskilt viktigt när barn är inblandade. Förtroendet för socialtjänstens arbete ska upprätthållas, så att socialtjänsten kan utföra sitt uppdrag att möta samhällets mest utsatta. Vi vill se en **satsning på socialtjänsten** så att den blir mer lättillgänglig och förebyggande. **Personalens situation** måste förbättras för att det ska bli lättare att rekrytera och behålla kompetens.

10

Försörjningsstöd enligt riksnormen är samhällets yttersta skyddsnät och beviljas när andra möjligheter till försörjning för den enskilde är uttömda. Samhället måste ta sitt ansvar för de mest utsatta. **Social dumping ska motverkas**. Vi vill se en förlängning av den **nationella strategin mot hemlöshet**. Personer med missbruk och psykisk sjukdom ska fångas upp och få rätt vård, stöd och behandling. **Naloxonprogram** och **sprututbytesverksamhet** ska öka, **stödboende** vid livslång psykiatrisk sjukdom utvecklas och arbetet mot hemlöshet enligt modellen ”**Bostad först**” fortsätta. För barn som i tidig ålder placeras utanför hemmet på grund av föräldrars missbruk bör **inhemsk adoption** övervägas i fler fall.

20

2.4 Stabila socialförsäkringar, rättvisa pensioner

Socialförsäkringarna är vårt trygghetsnät för de situationer i livet då de egna benen inte längre bär. Oavsett om det är för att man fått barn, blivit utbränd eller på annat sätt inte kan säkra den egna försörjningen, hjälper socialförsäkringarna till att stötta upp vardagen och bygga en bro till en mer stabil tillvaro. Men liksom inom skolan och vården har socialförsäkringssystemet blivit sämre, mer kortsiktigt och mindre rättvist.

Även pensionerna urholkas. Vårt pensionssystem ska bidra till ekonomisk stabilitet för var och en under och efter arbetslivet. När vi vet att vi betalar in i ett hållbart och rättvist pensionssystem, där vi får ut en pension som ger möjlighet att **leva värdigt i högre ålder**, ökar tilliten och välbefinnandet i hela ekonomin. Dagens pensionssystem lever inte upp till det. För alltför många pensionärer räcker inte hundralapparna till i slutet av månaden. Alltför många som arbetat ett helt yrkesliv blir fattiga när de lämnar det.

35

Därför vill vi:

- Förbättra stödet till barnfamiljerna.

Sverige står inför en stor demografisk utmaning. Barnafödandet sjunker och barnfattigdomen ökar. Vi behöver stärka familjerna. Vid sidan av full sysselsättning och bra löner, en stabil förskola, skola och en bostadspolitik som gör det möjligt för alla att bo bra, spelar socialförsäkringarna en viktig

roll i en sammanhållen familjepolitik. Barnbidraget ska underlätta för föräldrar att skapa ett hem med goda förutsättningar för barn. Föräldrar ska kunna investera i barns välmående: mat på bordet, kläder och aktiviteter. Ett ordentligt barnbidrag motverkar barnfattigdom.

- 5 För att stärka barnfamiljerna vill vi se en **översyn över hela familjepolitiken**. Vi vill **höja barnbidragen** och göra det **förstärkta bostadsbidraget** permanent för att hjälpa de barnfamiljer som har det tuffast. Men även andra delar av familjepolitiken bör ses över, så som **flerbarnstilläggets** och **snabbhetspremiens** funktion, hur stödet till ensamstående föräldrar kan förbättras, hur **föräldraförsäkringen** blir mer jämställd och hur vardagen för familjer med barn som har sjukdom eller funktionsnedsättning kan underlättas.

- Förbättra skyddet i socialförsäkringarna.

- 15 Socialförsäkringarna är försäkringar och inga bidrag. Väl utbyggda socialförsäkringar stärker människor, omfördelar mellan livsfaser, mellan rika och fattiga, mellan män och kvinnor och är centrala för en välfungerande ekonomi. De skapar mod att pröva nya vägar. Det är genom sysselsättning man blir berättigad till socialförsäkringar och de understödjer återgången till arbete. Utgångspunkten måste därför vara att **inkomstbortfallsprincipen** ska gälla. **Försäkringsskyddet** måste stärkas och orättfärdiga **utförsäkringar stoppas**.

- 20 Den som blir sjuk ska få det stöd som krävs för att kunna komma tillbaka i arbete och ha en ekonomisk trygghet under tiden. Under de senaste decennierna har **sjukförsäkringen** försämrats. Sjukförsäkringssystemet har byråkratiserats och handläggare överprövar idag läkares bedömningar. Samtidigt finns problem med läkare som fuskar med sjukskrivningar och andra intyg. Vi vill se över hur **rättssäkerheten** i systemet kan stärkas så att den som behöver det blir sjukskriven, samtidigt som missbruk motverkas. Ingen ska falla mellan stolarna.

Man ska inte riskera liv och hälsa på jobbet. Vi vill se en trygg och fungerande **arbetsskadeförsäkring** som ger bättre inkomstskydd när man skadas på jobbet. Det gäller oavsett om man blivit av med en tumme vid sågmaskinen eller ryggen inte längre klarar tunga lyft.

- 30
- Högre pensioner och rättvisare pensionssystem.
- 35 Alla har rätt till en trygg ålderdom. Det måste gå att leva på sin pension. Men dagens pensionssystem levererar inte som det ska. Många som jobbat ett helt yrkesliv får alltför låg pension. Den allmänna pensionen har minskat i betydelse medan tjänstepensionernas betydelse ökat. Det är orättvist för de stora grupper, särskilt kvinnor, som jobbar i sektorer där möjlighet till avsättning till tjänstepension inte är lika stora. I sektorer med låga löner riskerar man att få ut en låg pension trots att man arbetat i många år. Vi måste förändra pensionssystemet och göra det mer överblickbart och rättvist.

- 40 Vår utgångspunkt är att systemet måste bli mer generöst så att människor som har arbetat ett långt yrkesliv får en högre pension. Vårt mål är att den samlade pensionen ska motsvara 70 procent av slutlönen. Men så är det inte idag, eftersom det i grunden finns för lite resurser i det allmänna pen-

sionssystemet. Vi vill därför **höja pensionsavgiften**, införa en **gas** i pensionssystemet när avkastningen är hög, **sänka förskottsräntan** och möjliggöra **egna avsättningar i sjunde AP-fonden**. Vi vill också se över huruvida livsinkomstprincipen i det nuvarande systemet kan kompletteras med en **livsarbetsprincip**, där arbetade år ges större betydelse för vilken pension man får, inte bara lönenivån. Det vore viktigt också för att **respektavståndet** till dem som inte arbetat ska öka.

10

15

20

25

30

35

40

3. DU SKA LEVA I TRYGGHET OCH SÄKERHET

Du har rätt att leva i ett säkert samhälle. Du har rätt att vara trygg hemma, i ditt närområde, på jobbet och i vårt land. Att vara trygg och säker handlar om att kunna leva och röra sig fritt, utan
5 rädsla för att bli utsatt för hat, hot eller våld. Våld, i alla dess former, lämnar spår i människor och i samhället. Vi vill att människor ska kunna växa. Då måste våldet och de som utövar våld tryckas tillbaka.

Vår inre och yttre säkerhet utmanas nu. Allt fler drabbas av det gängrelaterade våldet, som blir
10 grövre och kryper längre ned i åldrarna. Det skjuts, det sprängs och det säljs droger utanför våra barns skolor. Nästan varje vecka vaknar någon i vårt land till glassplitter i hallen och helikoptrar som hovrar över hustaken. På nätet ligger jobbannonser för morduppdrag ute. Samtidigt upplever många människor fysiskt och psykiskt våld i sina hem, och mäns våld mot kvinnor minskar inte. Om vi
15 inte lyckas stoppa utvecklingen riskerar vi att människor tappar hoppet om gemensamma lösningar och i stället tvingas hitta nya levnadsvanor, flytta, skaffa gallergrindar och privata överfallslarm. Det splittrar vårt land. Det är inte det Sverige vi vill leva i. För att skapa säkerhet och ordning i vårt land kommer det att krävas ett helt nytt angreppssätt under flera mandatperioder.

Samtidigt ökar spänningarna i vår omvärld. Med Rysslands angreppskrig på Ukraina sattes den
20 europeiska säkerhetsordningen ur spel. Hybrid krigföring och attacker mot kritisk infrastruktur mot Sverige och andra västländer blir mer komplexa. Med den nya amerikanska administrationen har den geopolitiska spelplanen förändrats ytterligare. De institutioner som sedan efterkrigstiden utgjort fundamenten för svensk och europeisk säkerhet och internationellt samarbete utmanas. Osäkerheten och oförutsägbarheten i världen växer. Det kräver nya politiska svar.

För att leva trygga och säkra behöver vi stärka både vår **inre och yttre säkerhet**. Vi måste bygga ett
25 starkt samhälle och ett motståndskraftigt land. Vi måste rusta oss mot kriser och konflikter. För ett starkt Sverige krävs också starka allianser – i Norden, inom EU, Nato och FN. Så kan vi stå emot press och angrepp utifrån. Och så finner vi den kraft som behövs för att påverka vår omvärld i en
30 mer fredlig, öppen och demokratisk riktning.

3.1 Tidig brottsbekämpning

35 Sverige ska vara ett land där vi gör allt för att unga inte ska fara illa och tappa fotfästet. Där de inte skadar sig själva eller andra. Där de inte utsätts för brott, och inte begår brott.

Sverige ska också vara ett land där barn och kvinnor kan leva i trygghet. Där mäns våld mot kvinnor, och annat våld i nära relationer, stoppas. Där vi ser och fångar upp barn som behöver hjälp. Där
40 familjerna får det stöd de behöver för att ta sig ur svåra situationer.

Men utvecklingen i Sverige går åt fel håll. Trots årtionden av insatser minskar inte mäns våld. Allt

fler unga dras in i grov kriminalitet. Rekryteringen kan gå fort från en första kontakt, en inbjudan utanför en skola, ett hot eller en uppmaning på nätet, till ett fullbordat mord. Motiven kan vara många: status, tillhörighet eller pengar. När unga mördar unga har något gått fundamentalt fel.

- 5 Vi måste vända utvecklingen där allt fler, allt yngre, ser brott som en rimlig väg i livet. Vi måste bli bättre på att upptäcka riskbeteenden och sätta in insatser tidigt. Tidig brottsbekämpning handlar om att motverka och stoppa brott. Det handlar om att bekämpa de värderingar som leder till att en person väljer att utföra brott. Det handlar om att förhindra att människor återfaller i brott. Och det handlar om att ta itu med underliggande orsaker som social utsatthet, klassklyftor, missbruk
10 och psykisk ohälsa.

- I ett samhälle där människor tidigt får det stöd de behöver är våld och kriminalitet en mindre attraktiv väg. Genom att ta den **tidiga brottsbekämpningen på allvar** kan vi skydda människor från att bli offer för brott, och från att begå brott. Så kan vi minska både individens och samhällets
15 lidande och kostnader.

Därför vill vi:

- Se fler lager av skyddsvallar mot kriminalitet.
- 20 Vi måste stärka motståndskraften hos de barn och unga som riskerar att bli kriminella, och hos deras föräldrar. Barn ska växa upp i hem utan våld, se sina föräldrar gå till jobbet, ha en bra förskola och skola och vuxna förebilder. Barn ska kunna vara trygga i områdena där de bor. Vi vill att för varje ytterligare satsad krona på polisen, ska också **minst en krona satsas** på det brottsförebyggande arbetet. Det behövs **särskilda satsningar** i utsatta områden, en utvecklad roll för idrotts- och
25 kulturföreningar och en god fritidsverksamhet. **Kommunerna** måste få rätt förutsättningar för att det brottsförebyggande arbetet kan bedrivas konsekvent och effektivt.

- För att ge barn och unga verktyg som kan stärka deras motståndskraft mot att dras in i gängen vill vi att skolan, polisen och socialtjänsten får i uppgift att regelbundet **informera och utbilda**
30 **om** gängkriminalitet. Vi vill se **skolsocionomer** och ett strukturerat **våldsförebyggande arbete** på skolorna med de tuffaste förutsättningarna. Ungdomar på väg in i kriminalitet ska punktmarkeras, antingen genom en **personlig följeslagare** eller **fotojoja**. Det skyddar unga från att dras in i gängen och utföra våldsbrott. Vi måste bli bättre på att **skydda** dem som lever under hot.

- 35 Eftersom de sociala medierna och chatgrupper spelar en växande roll för att unga radikaliserar och hamnar i kriminalitet vill vi se effektiva **åldersgränser** för websidor och sociala medier. Tech-bolag som inte säkerställer efterlevnad ska **bötfällas**. För att motverka hot, hat och kriminell aktivitet på de sociala medierna ska **anonyma konton** alltid kunna kopplas till en person. Detta är viktigt inte minst eftersom verbalt våld på nätet också ökar hot och hat i det omgivande samhället, exempelvis
40 mot kvinnor, HBTQ+personer och människor med invandrarbakgrund.

- Mammor och pappor ska ta sitt fulla föräldraansvar.

Föräldrar är förebilder. Barn ska se sina föräldrar vara aktiva samhällsmedborgare. Fler **pappor** ska vara närvarande under barns och ungdomars uppväxt. För att stärka papporna vill vi se ett särskilt **pappaprogram**. Vi måste också stärka och underlätta vardagen för **mammorna**, särskilt ensamstående mammor med många barn. Eftersom det finns många familjer som behöver ett helt annat stöd från samhället än de får idag krävs en mer aktiv familjepolitik. Vi vill se utökade möjligheter till **familjerådgivning**. Vi vill att **barn- och familjehälsovården** stärks så att barn och deras vårdnadshavare får bättre stöd och hjälp tidigare. Vi vill se fler **familjecentraler**.

Inom ramen för en satsning på socialtjänsten så måste den bli mer **lättillgänglig** och få fler verktyg och befogenheter. I de fall föräldrarna motsätter sig hjälp ska socialtjänsten få större möjligheter till **tvingande insatser** för barnens bästa. Vi vill se ett nytt **upsökande riskfamiljsprogram** för barn och familjer med särskilda riskfaktorer. **Brottsförebyggande insatser** för barn ska börja redan från fem års ålder.

15

- Nollvision för mäns våld mot kvinnor och barn.

Kvinnor måste skyddas bättre mot våldsamma män och barn ska skyddas från föräldrar som utövar våld, psykiskt eller fysiskt. Inget barn ska behöva se en förälder slå. Det förebyggande arbetet är viktigt inom skolan, inte minst för att bryta kopplingen mellan manlighet och våld. Insatser mot killars våld mot tjejer, verbalt och fysiskt, motverkar mäns våld mot kvinnor, och annat våld i nära relationer. Det är också viktigt att ledare inom idrottsrörelsen och civilsamhället aktivt arbetar mot stereotypa könsroller och att kommuner arbetar strukturerat med våldsutövare. Vi vill ta fram en **nationell våldsförebyggande strategi** för uppsökande verksamhet som genomförs för män som ska sluta utöva våld. Regioner och kommuner måste bli bättre på att tidigt upptäcka våld i nära relationer och identifiera och **stödja män** som är i riskzonen för att slå. Vi vill se straffskärpningar för män som slår kvinnor, exempelvis genom så kallade **säkerhetsstraff**, utökad användning av **fotojoja vid kontaktförbud** och genom att **kriminalisera psykiskt våld**.

Vi måste också stärka skyddet av kvinnor som **lämnar våldsamma relationer**, exempelvis vad gäller myndigheters hantering av **skyddad identitet**. Finansieringen av **tjej- och kvinnojourer** och **skyddade boenden** ska säkras och vill se lagstiftning som innebär att enbart idéburna aktörer, inte vinstdrivande bolag, kan delta i upphandlingen av **kvinnojoursverksamhet**. Inget barn ska tvingas till **umgänge** med en förälder som utövat våld mot barnet eller en närstående.

Varenda flicka och pojke i vårt land har rätt att leva i frihet, att välja sitt liv och vem de ska älska. Hedersförtryck handlar om det motsatta, att i traditionens namn tysta, skrämna, tvinga och slå. Vi ska aldrig tolerera att patriarkala normer tillåts begränsa människors rättigheter eller deras frihet. Vi måste stoppa våld och förtryck som sker i en **hederskontext**. Vi vill motverka all hederskultur och införa ett nytt **jämställdhetspolitiskt mål**: hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Dessutom vill vi skärpa sanktionerna mot föräldrar som för sina barn utomlands utan undantag från skolplikten. Detta är viktigt exempelvis för att stoppa tvångsgifte, könsstympning och omvändelseförsök. Dessa föräldrar ska förlora rätten till **ekonomiska bidrag** och en **LVU-**

process inledas. Informationsinsatser ska genomföras om **utreseförbudet.**

- Bättre och säkrare placeringar av omhändertagna barn.

5 Samhällets mest sårbara och destruktiva barn och ungdomar placeras i familjehem eller på HVB-hem. För barn som far illa, inte längre kan vara i sin hemmiljö, eller som är farliga för sig själva eller andra är familjehem den bästa formen för omhändertagande. Därför vill vi få fram **fler familjehem** och ge ökat stöd till dem. Det marknadsmisslyckande som HVB-hemmen utgör har försvårat kostnads- och kvalitetskontrollen och gjort många av dem till finansierings- och rekryteringskällor för organiserad brottslighet. Vi vill ta tillbaka kontrollen genom att **återkommunalisera HVB-hemmen.** Det är viktigt för att garantera en kvalitativ verksamhet och för att bryta nyrekryteringen till gängen. Därmed vill vi också **utöka personalens befogenheter** att hantera våldsamma unga.

3.2 En effektiv kriminalpolitik

15 All brottslighet ökar inte i Sverige. Men den grova, organiserade brottsligheten och den våldsamma gängkriminaliteten har eskalerat till en nationell kris. Många i Sverige känner stor oro för det gängrelaterade våldet, som drabbar fler, blir grövre och letar sig längre ned i åldrarna. Den systemhotande organiserade brottsligheten äter sig in i närings- och arbetslivet. Kriminella gäng
20 infiltrerar rättsväsendet och kan till och med äga tingsrättslokaler och vårdcentraler. Korruptionen ökar.

Det finns många förklaringar till hur Sverige har hamnat här. I botten ligger den växande ekonomiska
25 ojämlikheten, klassklyftor och arbetslöshet. I många områden har samhället dragit sig tillbaka och välfärden skurits ned. Ungdomar växer upp med lägre tilltro till samhällsinstitutionerna och lägre social kontroll. Med ökat bruk av narkotika, partyknarkande och missbruk har vi fått en växande drogmarknad som gängen slåss om. Många människor struntar i effekterna av att de handlar svarta tjänster och på andra sätt göder den organiserade brottsligheten. Till det kommer en invandring som inte stått i paritet med vår integrationskapacitet, vilket har bidragit till en växande segregation.
30 I det sammanhanget har de maffialiknande gängen kunnat flytta fram positionerna. Samhället lyckades inte sätta stopp för framväxten av gängen i tid. Utvecklingen vi ser nu är en snöbollseffekt, där våld föder ytterligare våld.

I takt med att kriminaliteten har utvecklats har behovet av en mer effektiv kriminalpolitik ökat.
35 För att skydda samhället, öka tryggheten och säkerheten och ge upprättelse till brottsoffer. Det hör till våra viktigaste uppgifter att bryta våldsspiralerna, skära av smuggelvägarna och slå sönder gängens maktcentra innan den samhällshotande maffian biter sig fast och blir permanenta delar av Sverige. Det kräver **nya angreppssätt**, som sträcker sig över många politikområden och flera mandatperioder. Fokus ska ligga på att komma åt gängtopparna, bryta nyrekryteringen, strypa pengaflödet och fortsätta stärka polisen och rättsväsendet.
40

Därför vill vi:

- Införa en svensk maffialagstiftning för att komma åt gängtopparna.

5 Det krävs ny lagstiftning enligt samma modell som varit framgångsrik i bekämpandet av den amerikanska maffian. Vi vill fortsätta **skärpa straffen** för brott kopplade till gängkriminalitet och organiserad brottslighet, såväl våldsbrott som ekonomisk brottslighet. Vi vill utveckla möjligheterna att använda **tekniska verktyg** för att komma åt människor med kopplingar till gäng och maffia: kamerabevakning med ansiktsgenkänning, hemlig dataavläsning och AI-baserade verktyg. Som en del i en ny **gängoffensiv** vill vi tillåta ytterligare verktyg mot dem som av åklagare identifieras som

10 gängkriminella. Det kan handla om **kontaktförbud** med andra gängkriminella, begränsningar i att resa utomlands, starta företag eller **överföra pengar**. Medel från kriminellas **statusprylar** och beslagtagna tillgångar ska sättas in i en **ny fond** som används för att rusta upp brottsdrabbade områden och för att bryta nyrekryteringen.

- 15 • Nyrekryteringen till gängen måste stoppas.

Vi vill skärpa straffen för **ungdomar som begår grova brott** och för dem som **använder ungdomar i brott**. Genom **punktmarkering** kan vi hindra ungas kriminella bana. Genom **ungdomskriminalitetsnämnder** kan vi tidigt sätta in insatser och skärpa konsekvenserna för unga som begår brott. Med en **särskild utskrivningsprövning** för unga som begått allvarliga brott och riskerar att

20 återfalla skärper vi påföljden och skapar incitament för att ta sig ur den kriminella livsstilen. Vi vill att kriminalvården och inte **SiS** ska ha ansvaret för unga som har begått grova brott.

- Vi måste strypa den ekonomiska kriminalitet som finansierar brottsligheten.

25 De kriminella gängen drar in stora belopp genom storskaliga bedrägerier, skattebrott, miljöbrott, utpressning och utnyttjande av arbetskraft. De utnyttjar också privatiserade delar av välfärden och använder bolag som brottsverktyg. Denna brottslighet underminerar hela samhällets strukturer. Vi vill stärka de myndigheter som arbetar mot **ekonomisk brottslighet** och arbetslivskriminalitet, och göra det möjligt att **inhämta uppgifter direkt från polisen** med fokus på personer kopplade till organiserad brottslighet. Fler **felaktiga utbetalningar** ska stoppas, bland annat genom **direktaccess**

30 till fler myndigheters databaser.

Den organiserade brottsligheten stöds ofta av människor i många olika delar av samhället. Vi behöver ta fram ett omfattande **program mot korruption**, inte minst för offentligfinansierad verksamhet. Vi vill att bankerna tar ett större ansvar för att **motverka bedrägerier**, exempelvis genom att de ges ett större ansvar för **säkerhetsbrister** och **ersättning till drabbade**.

35

- Vi måste fortsätta stärka polisen, rättsväsendet och kriminalvården.

Vi vill se en **stärkt tull** för att stoppa vapen och narkotika vid gränsen. **Polisen** ska bli mer synlig och bygga relationer med boende och civilsamhälle. Det ska finnas poliser **lokalt närvarande** i alla Sveriges kommuner. Åklagarna och domstolarna måste ges möjligheter att växla upp i takt med

40 polisen. Vid sidan av tech-jättarnas ansvar för innehållet på de digitala plattformarna vill vi se **ak-**

tiv polisiär närvaro på nätet. Chattar som används för att planera brott ska stängas ned. Antalet uppklarade brott måste öka.

Som en del av en kriminalpolitik som fungerar måste det finnas goda möjligheter att lämna
 5 kriminalitet bakom sig och bli en välfungerande samhällsmedborgare. **Kriminalvården** står inför stora utmaningar. Den måste stärkas för att klara uppdraget att både hantera den kraftigt ökade beläggningen och bättre förebygga återfall i brott. Utbyggnaden av kriminalvården ska ske i hela landet. Även inom rättspsykiatri är idag beläggningen hög vilket skapar svårigheter i denna verksamhet. Hela vårdkedjan behöver stärkas. Dagens avhopparverksamhet måste anpassas till att
 10 det är allt yngre människor som begår brott. Vi vill se ett **nationellt avhopparprogram**.

3.3 Ett starkt EU. Ett tryggt Europa.

Vårt mål om att skapa mer trygghet och säkerhet gäller även utanför vårt lands gränser. En av de mest strategiskt viktiga frågorna för Sverige idag är att värna och stärka de institutioner och regler som utgör vår regelbaserade internationella världsordning. Sverige har traditionellt haft en stark utrikespolitisk röst och stor legitimitet i många internationella frågor. Dit vill vi tillbaka. Den Europeiska Unionen är vår viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena, och en grundsten i ett regelbaserat internationellt samarbete.
 20

Vi vill **växla upp det svenska EU-arbetet**. Vi vill se ett starkt och säkert EU, eftersom det är viktigt för ett starkt och säkert Sverige. Ett starkt Sverige är i sin tur viktigt för att EU ska utvecklas åt det håll vi vill.
 25

Säkerhetspolitiskt behöver vi snabbt fördjupa det europeiska samarbetet. Vi måste använda oss av EU för att motverka klimatförändringarna, skapa hållbart välstånd och förbättra vår konkurrenskraft. En ambitiös klimat- och näringspolitik är centralt för att skapa bra jobb i hela unionen och fortsätta stärka den sociala sammanhållningen. Vi vill ligga i framkant i den gröna och digitala tekniken och samtidigt bekämpa digitaliseringens avarter. En ambitiös klimat- och näringspolitik är centralt också
 30 för att skapa bra jobb i hela unionen och fortsätta stärka den sociala sammanhållningen. Dessutom är ett jämställt Europa avgörande för att skapa en framtid som är socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar. Vi måste koordinera oss bättre för att bekämpa smuggling och organiserad brottslighet. Vi ska markera mot medlemsländer som bryter mot rättsstatens principer eller kränker mänskliga rättigheter. EU ska vara en global aktör för fred, fattigdomsbekämpning och internationell rätt. Det är viktigt både för oss, och för maktbalansen i världen, att EU utvecklas till att bli en framgångsrik, fredlig, hållbar och rättvis union.
 35

Därför vill vi:

40

- Stärka det europeiska försvarssamarbetet.

Vi vill se ett närmare europeiskt försvarssamarbete, som omfattar både den militära och civila beredskapen. EU-länderna måste snabbt stärka sin egen **förmåga till militärt**

försvar och säkerhet. Vi vill samverka mer med andra EU-länder kring olika **försvar-sindustriella satsningar**. Vi vill se mer koordination exempelvis gällande produktion av vapen och ammunition för att stödja **Ukraina**. Särskilt viktigt är att stå fast vid vårt militära och civila **stöd till Ukraina** så länge det behövs, och att vi deltar aktivt i **återuppbyggnaden** av Ukraina. EU ska verka för ökade kapaciteter inom europeisk försvarsindustri. Vi behöver mer gemensamma innovationsprojekt kring försvarsteknik som artificiell intelligens, **rymd- och cyberteknik** samt modern **försvarsmateriel**.

EU måste också snabbt **stärka sin förmåga till civilt försvar och motståndskraft**. Vi behöver robusta samhällen, och vi måste bli bättre på att skydda **kritisk infrastruktur**. Vi måste stärka förutsättningarna för ekonomiskt välstånd och konkurrenskraft – det är viktigt också för att minska oron och rädslorna i befolkningen kopplat till det nya säkerhetsläget. Säkerhet och ekonomisk stabilitet hänger ihop. Därför är det viktigt att inom ramen för EU möjliggöra omfattande nationella investeringar i **stärkt totalförsvar**.

15

- EU måste stärka sin konkurrenskraft och fokusera på strategiska framtidsbranscher.

EU ska vara en union där medborgarna kan leva i ekonomisk och social trygghet. En öppen europeisk och global handel har varit viktigt för vår välståndsutveckling. När handelshinder tagits bort har incitamenten för företag att utveckla nya tekniker och producera bättre stärkts. Priserna för konsumenterna har sjunkit. Även i framtiden kommer en fri, rättvis och regelbaserad handel vara avgörande för att driva fram ny teknik, skapa produktiva företag, bra jobb och hållbart välstånd.

20

Vi ser dock hur allt fler länder idag bedriver en politik för att gynna egna företag och intressen. Protektionismen ökar, tullar införs. Den europeiska ekonomin befinner sig i en hårdnande konkurrens framför allt med de amerikanska och kinesiska ekonomierna. I detta läge ska vi stå upp för en **fri, rättvis och ordnad handel**, så låga handelshinder som möjligt och en **effektiv konfliktlösningsmekanism** inom WTO. För att skydda den europeiska ekonomin och hushållen mot effekterna av ooberättigade handelshinder är vi beredda att **svara på proportionella sätt**. I alla **handelsavtal** som EU sluter ska höga krav på respekt för mänskliga rättigheter, goda arbetsvillkor, miljöskydd och antikorrupcion ställas.

25

30

Vi behöver också en **väl fungerande inre marknad** och stärkt konkurrenskraft för att stå starka i de tekniska omvälvningar som sker. Därför krävs ett ambitiöst **program för att modernisera den europeiska ekonomin**. Behovet av en modern och hållbar infrastruktur i Europa är stort och vi behöver underlätta för företag och branscher i **övergångsfaser** att ta steget från en tekniknivå till en annan. En europeisk grön industripolitik kräver ett mer **koordinerat samarbete** och investeringar. Genom en **utvecklade kapitalmarknadsunion** och att pengar lösgörs inom de nationella **pensionsfonderna** kan kapital mobiliseras där det behövs. Vi måste bli bättre på att använda EU på innovativa sätt när det är gynnsamt för medborgarna, som exempelvis vid vaccinupphandlingen under coronapandemin. Vi vill fortsätta att fördjupa den inre marknaden, bland annat inom **tjänsthandeln**. EU bör utvecklas mot att bli mer av en **utbildnings-, innovations- och**

35

40

forskningsunion. För att se till att det skapas bra jobb måste den sunda konkurrensen värnas. I upphandlingslagstiftningen inom EU ska antalet underleverantörsled begränsas. Skyddet för schyssta villkor, kollektivavtal och aktiva **arbetsmarknadsparter** ska stärkas. Vi står upp för den **svenska modellen** i EU.

5

- EU ska bekämpa klimatkrisen och driva den gröna omställningen framåt.

När temperaturen och havsvattenytan stiger, när skogsbränderna blir fler och öknen breder ut sig, när glaciärerna smälter och den biologiska mångfalden drastiskt minskar i världen – då krävs ett EU som går i bränschen för en klimatpolitik som klarar av att minimera utsläppen till mitten av detta sekel. Ett EU som binder ihop utsläppsminskning med ekonomisk utveckling, rättvis omställning och fler bra jobb blir en förebild för andra länder, som alla står inför samma svåra utmaning. Sveriges klimatpolitik är som mest effektiv när den går hand i hand med – och driver på för – en ambitiös och effektiv europeisk klimatpolitik.

15 EU ska bedriva en klimatpolitik som förenar effektiv omställning, social rättvisa och framväxten av nya jobb. Vi ska hålla fast vid utsläppsmålen och klimatlagen samt införa ett bindande **utsläppsmål om minst 95 procents minskning av koldioxidutsläppen till 2040.** EU:s arbete för att driva på utbyggnaden av förnybar och fossilfri energi måste intensivras. Genom den gröna industristrategin kan den europeiska industrin förmås ställa om och skapa nya jobb i hållbara branscher. Genom att
20 företag förmås designa produkter som enklare kan återvinnas kan vi skapa en europeisk ekonomi som är mindre resurskrävande och mer **cirkulär.** EU ska vara en stark röst i alla **internationella klimatpolitiska sammanhang.** Särskilt när andra stormakter lämnar eller ignorerar **Parisavtalet** ska EU ta ett större ansvar för att upprätthålla det, hitta nya partners och få fler länder och regioner att driva en ambitiös klimatpolitik.

25

- Ta krafttag mot den organiserade brottsligheten.

För att trycka tillbaka de internationella syndikaten som underminerar både vår inre och yttre säkerhet måste EU:s medlemsländer och myndigheter **samarbeta bättre.** Vi måste **minska överlappningen** och förbättra effektiviteten bland annat vad gäller **informationsutbyte** mellan länder och
30 bekämpande av smuggling. Utländsk underrättelsetjänst använder sig av organiserad brottslighet för att försvaga våra samhällen. Vi vill se ett **övergripande polisiärt underrättelsecenter** som kombinerar information från EU:s olika specialiserade enheter. Utländsk underrättelsetjänst använder sig av organiserad brottslighet för att försvaga våra samhällen. Vi vill se en **europeisk maffialagstiftning**, så att maffian inte flyttar runt i Europa på jakt efter mildare lagstiftning. EU måste också
35 bli bättre på att bekämpa **trafficking.** Handel med kvinnor och barn är avskyvärt i sig, men det är även nära sammankopplat med annan organiserad kriminalitet. Sverige ska driva på för att fler länder i Europa **kriminaliserar sexköp**, och att EU tar fram en gemensam sexköpslag. Vi vill att EU förstärker arbetet mot narkotika och vi motsätter oss legalisering av narkotika.

- Det europeiska samarbetet ska bygga på demokrati och rättsstatens principer.

Under de senaste årens många kriser har enigheten inom EU varit central. Samtidigt finns stora

skillnader mellan medlemsstaterna. När demokratin utmanas både i och utanför EU – inte minst av högerextrema partier – måste vi stå upp än starkare för demokratiska principer och rättsstat. Om EU:s medlemsländer inte fullt ut respekterar dessa ska de heller inte åtnjuta medlemskapets fulla rättigheter. Vi vill därför att det etableras en effektiv **sanktionstrappa** inom EU. Vi vill stärka
 5 möjligheten att **hålla inne ekonomiska bidrag** till medlemsländer som viker av från demokrati och rättsstat. Ytterst ska medlemsstater kunna förlora sin **rösträtt** och **medlemskapet återkallas**. Vid en **utvidgning** av EU ska säkrad demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatliga principer stå i centrum. Nya medlemmar måste leva upp till de krav som ställs i de så kallade **Köpenhamnskriterierna**. Därutöver måste beslutsfattandet inom EU självt förbättras. För att göra
 10 EU till en starkare säkerhetspolitisk aktör ska fler beslut i utrikespolitiska frågor kunna fattas med **kvalificerad majoritet** i stället för enhällighet. Så kan vi skapa ett handlingskraftigt EU som står stabilt i en mer instabil värld.

15 **3.4 En beredskaps- och försvarspolitik för en ny tid**

Med Rysslands angreppskrig på Ukraina sattes folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen ur spel. Den ryska aggressionen har lett till ett kraftigt försämrat säkerhetsläge i vårt närområde och till en växande instabilitet i världen. Vi kommer att uppleva en stark hotbild från Ryssland
 20 under överskådlig tid framöver. Därmed har också utgångspunkten för svensk och europeisk försvarsstrategi förändrats i grunden.

Samtidigt ser vi hur de partnerskap som sedan efterkrigstiden bidragit till att säkra vår fred utmanas. Europa och USA har under många decennier arbetat sida vid sida för stabilitet och säkerhet. Den
 25 politiska utvecklingen i USA gör säkerhetsläget mer svåröverblickbart. När även den geopolitiska konkurrensen med Kina växer på så breda områden som handel, försvarsteknik och globala partnerskap, är det tydligt att Sverige och Europa måste ta ett än större ansvar för vår egen säkerhet.

Inom ramen för Natomedlemskapet stärker vi vår militära och civila beredskap. Inom EU intensiveras
 30 arbetet för att bättre koordinera medlemsländernas försvarsförmåga. Genom ett närmare samarbete med våra nordiska grannländer och med de demokratiska länderna kring Östersjön **rustar vi oss för en värld där konfliktnivån höjs**.

Därför vill vi:

35

- Höja den svenska totalförsvarsförmågan.

Det militära och civila försvaret utgör tillsammans en helhet där alla delar – från Försvarsmakten till sjukvård, transporter och kommunikation – måste samverka för att kunna hantera hot och kriser. Det är det som är det **svenska folkförsvaret** – ett totalförsvaret av svenska folket, för svenska folket.
 40

För att vårt försvar ska vara långsiktigt starkt behöver det stå på en stabil ekonomisk grund. Det

kommer kräva **ökade försvarsanslag**. Inrättandet av en totalförsvarsfond skulle skapa förutsättningar för att snabbare bygga upp vårt totalförsvar. Dessutom vill vi se ett skattesystem som är effektivt, förutsägbart och ger de förutsättningar som behövs för att försvara Sverige. Det är inte minst viktigt för att säkra kommuners och regioners basfinansiering. För att finansieringen ska bäras rättvist vill vi se en **beredskapsskatt**.

- Vi måste fortsätta stärka Försvarsmakten och svensk försvarsindustri. Vår förmåga till **försvar och övervakning** av vårt närområde till land, till havs och i luften ska förbättras. Vi vill se ett långsiktigt mål om att utbilda **20 000 värnpliktiga** per år. Vi vill förstärka armén och luftförsvarsförmågan. Vi värnar svenska särskilda säkerhetsintressen, så som stridsflyget och undervattensförmågan. Vi vill utveckla och stödja **Försvarsmaktens frivilligorganisationer**. Försvaret ska ha stark **förankring** i hela befolkningen och de värnpliktiga ska spegla hela samhället. Vi vill att Sverige ökar självförsörjningsgraden vad gäller **produktion av vapenammunition**. Därutöver är vår starka försvarsindustri en källa till innovation, industriell utveckling och bra jobb i hela landet. Vi måste stärka **försvarsindustrins förmåga**, och förbättra förutsättningarna för att försvarsindustriella innovationer kan användas i civila syften.
- Stärka den civila beredskapen. Den **civila beredskapen** måste omfatta hela samhället. Som en del i att stärka samhällets motståndskraft och mobiliseringsförmåga behöver vi säkerställa att vi kan upprätthålla **grundläggande samhällsfunktioner** i kris- och krigstid. Det behövs ett närmare **samarbete** mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle. Vi måste bli bättre på att dimensionera och snabbt mobilisera resurser och personal i händelse av kris. Vi måste kunna garantera försörjningen av **kritiska produkter**, så som livsmedel, energi och mediciner. Vi vill stärka bassjukvården, inrätta **beredskapssjukhus** samt **bredda civilplikten till** att gälla fler områden och personer än idag. Hoten och attackerna mot Sverige blir mer komplexa, inte minst genom attacker på elnät, gasledningarna och digital infrastruktur. Vi vill säkra skyddet och **svenskt inflytande** över kritiska verksamheter och infrastruktur. Vi vill se starkare krav på övervakning och resiliensanalyser. Det behövs en god tillgång till **skyddsrum**.
- Totalförsvaret är beroende av en befolkning som är trygg, välinformerad och har en stark känsla av social sammanhållning. En stark ekonomi och en välfungerande välfärd utgör basen i det svenska folkförsvaret. Det krävs starka kommuner och regioner för att **upprätthålla viktiga samhällsfunktioner** i alla lägen. En välutbildad befolkning kan motstå desinformation. Ett gott stöd till folkbildning och civilsamhället samt **övningar och information** är avgörande för att vi ska kunna stå emot både traditionella och moderna hot. Ett **starkt public service** och fria medier gör att vi har tillförlitliga informationskanaler även under kris, krigsfara eller krig.
- Vi vill fördjupa det försvarspolitiska samarbetet i vårt närområde, särskilt inom Norden. Våra nordiska länder har många likheter och vi har liknande politiska och sociala struktur. Vi är genom vår historia tätt sammanvävda med varandra. Vi har många gemensamma geopolitiska intressen.

Vi vill fördjupa den **nordiska gemenskapen** och det nordiska samarbetet generellt. Genom att låta våra länder **knytas närmare samman**, förbättra **gränsöverskridande infrastruktur** och ta bort olika typer av hinder kan vi stärka våra samhällen och vår ställning internationellt. Tillsammans med de andra nordiska länderna och med de demokratiska länderna kring Östersjön ska vi ta ett större ansvar för säkerheten i vårt närområde. Vi vill se en **nordisk försvarskommission**. Vi vill se ett mer **sömlöst utbyte** och bättre koordination av resurser, information och uppdragsfördelning. Vi ska vara en **aktiv partner i Nato** och **stärka det nordiska och europeiska benet inom Nato**.

10 3.5 Ett Sverige och EU som bidrar till stärkt internationell rätt, säkerhet och fred

Fred, säkerhet, handel och ekonomisk utveckling förutsätter klara normer och regler. Utan normer och regler gäller den starkes rätt. Det är farligt.

15 Vår regelbaserade internationella ordning och de multilaterala institutionerna med FN och folkrätten i centrum skapades efter 1900-talets många och långa krig. De har bidragit till stabilitet och fred. Men vi ser nu hur denna regelbaserade världsordning är mer utmanad än på länge. Ett exempel på det är Rysslands invasion av Ukraina. Ett annat är den nya amerikanska administrationens territoriella anspråk.

25 Det är i Sveriges intresse att det skapas fler stabilitetsmekanismer i världen, inte färre. Det behövs mer diplomati och engagemang för fred och fattigdomsbekämpning. Det behövs mer effektiva skydd för civilbefolkningen i krig och katastrofer och ett mer ambitiöst utvecklingsarbete kring handel, fattigdomsbekämpning, jämställdhet, klimatanpassning och välstånd. Sverige måste vara en stark röst för att upprätthålla folkrätten och **stå upp för den regelbaserade världsordningen**. Av solidaritet med andra, men också i vårt eget intresse, behöver vi arbeta mer aktivt för en värld i bättre balans.

30 Därför vill vi:

- Stärka den regelbaserade internationella ordningen.

De internationella och multilaterala institutionerna, såsom FN, Europarådet, Världshälsoorganisationen (WHO), Världshandelsorganisationen (WTO), den Internationella Domstolen (ICJ), Europadomstolen för mänskliga rättigheter och den Internationella Brottmålsdomstolen (ICC) måste värnas och stärkas. Särskilt om USA drar sig tillbaka måste Sverige och EU ta ett större ansvar för att **stödja, finansiera och effektivisera** dem. Vi vill **reformera säkerhetsrådet i FN**, vars sammansättning inte speglar dagens värld. **Kärnstödet** till FN och dess organisationer ska utökas.

40

- Sverige har en stolt tradition av diplomati och medling i konflikter, och vi ska ha en aktiv roll i Mellanöstern.

Diplomati behövs mer än någonsin. Vi vill att Sverige fortsatt ska vara en **stark internationell röst** för fred och folkrätt. Vi vill att Sverige bidrar till **fredsbevarande insatser** och spelar en aktiv roll som **medlare**. När kärnvapenhotet återigen växer ska Sverige fortsätta att bidra i arbetet för en **ömsesidig nedrustning mellan kärnvapenmakterna**. Vi motsätter oss **stationering av kärnvapen** och fasta **Natobaser** på svensk mark. Vi vill att EU tar fram etiska principer för hur vi hanterar artificiell intelligens inom vapentechnologi.

Vi ska verka för långsiktig fred mellan Israel och Palestina och en **tvåstatslösning**, där Israel och Palestina kan leva som två självständiga demokratiska stater med internationellt erkända gränser. Sverige ska ha en aktiv roll i Mellanöstern. Vi **fördömer** Israels illegala bosättningspolitik, **ockupationen** av palestinskt territorium och det övervåld som sker från den israeliska armén mot den palestinska civilbefolkningen. Vi fördömer också det våld som utövas av terrororganisationer som Hamas. Sverige har erkänt staten Palestina. Vi ska **stärka stödet till Palestina** och den palestinska myndigheten, och vara med och stötta en demokratisk utveckling samt delta i **återuppbyggnaden av Gaza**. När konfliktnivån i Mellanöstern höjs ska Sverige vara med och verka för **avspänning och dialog** i regionen.

- Sverige och Europa ska spela en viktig roll när det gäller att utveckla samarbetet och knyta nya partnerskap med länder i det globala syd.

Befolkningsutvecklingen i världen innebär att många länder i det globala syd, särskilt i Afrika, kommer att växa betydligt under de kommande decennierna. Om de demokratiska länderna drar sig undan kommer auktoritära makter som Kina och Ryssland att flytta fram sina positioner. Vi behöver utveckla **strategiska partnerskap** och hitta nya former för ömsesidigt utbyte. Vi vill se en svensk och europeisk **Afrikastrategi** med målet att stärka samarbetet på olika områden. Fokus bör ligga på handel, demokratiutveckling, klimatåtgärder, kulturutbyte, politiska relationer, fattigdomsbekämpning och investeringar. Vi måste även stärka vårt samarbete med andra **demokratier** runtom i världen. Länder som Storbritannien, Kanada, Brasilien, Sydkorea, Japan och Indien är viktiga partners för att upprätthålla multilaterala institutioner, tydliga regler och en internationell demokratisk ordning.

- Internationell solidaritet är en central hållning i svensk utrikespolitik.

De globala klyftorna mellan fattiga och rika har vuxit dramatiskt på senare år, framför allt på grund av att de rikaste drar ifrån. Den växande klimatkrisen och konkurrensen om färskt vatten och mark spär på redan existerande klyftor. Fler människor tvingas på flykt. Den utvecklingen måste vändas. Vi ska bedriva en politik som utjämnar ekonomiska ojämlikheter både inom länder och mellan länder. En **jämlikhetskommission** bör tillsättas för att kartlägga de globala sociala klyftorna och föreslå åtgärder för att utjämna dem. Ett starkt internationellt och europeiskt **samarbete mot skattesmitning** är en viktig del i det arbetet.

De senaste åren har det skett en dramatisk omläggning av det svenska biståndet, som sjunkit ned mot 0,7 procent av BNI. Det är långt ifrån där vi tidigare legat och vi vill **successivt öka biståndet**. Vår principiella inställning är att vi ska tillbaka till en procent av BNI, även om det kommer att ta tid. Vi vill se en **skuldavskrivning** för de fattigaste länderna där alla kreditgivare är med. Svensk utrikespolitik ska i alla avseenden utgå ifrån att stärka **kvinnors representation, rättigheter och resurser**. Det är innebörden i en feministisk utrikespolitik. Vi ska också **driva klimatfrågorna** aktivt och ambitiöst i alla relevanta internationella sammanhang. Vi ska öka ansträngningarna att inom ramen för FN:s klimatkonvention enas om ett **globalt utsläppshandelssystem**. En säkrad **klimatfinansiering** och **överföring av teknik** till de fattigaste länderna är viktiga verktyg för att förenkla klimatanpassningen och motverka ökad fattigdom i den globala uppvärmningens spår.

4. DU SKA VARA DEL AV EN STARK SAMHÄLLSGEMENSKAP

Sverige är vårt gemensamma hem. Det är här vi lever, verkar, växer, misslyckas och försöker igen. Det är här vi delar och vidareutvecklar vår gemensamma historia, normer och värderingar. Där vi tillsammans väver den väv som skapar samhörighet och tillit. Ett samhälle där vi ger och får respekt för dem vi är.

Varje plats i världen har sin historia, sina traditioner och sin kultur. Dessa är inte statiska. Men de ger oss stöd, tillhörighet och vägledning. De bidrar också till att stärka vår samhällsgemenskap. En samhällsgemenskap som i sin tur är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera. Ett samhälle där vi möts och litar på varandra är tryggare och säkrare. Om vi litar på att regler gäller för alla, är vi mer beredda att själva hålla oss till dem. Om vi tror att institutioner håller vad de lovar, då vill vi försvara och stärka dem. Om vi har möjlighet att uttrycka våra åsikter och får stöd att lösa viktiga problem i vår vardag, då vill vi bidra till att lösa de problem vi som land står inför tillsammans.

Under alltför lång tid har vår samhällsgemenskap urholkats. Barns uppväxtvillkor blir mer ojämlika och frågan om i vilken familj man föds blir viktigare för hur livet utvecklas. Bristande investeringar i välfärd och bostadsbyggande, en växande segregation och ett samhälle som på många områden dragit sig tillbaka har öppnat portarna för ökade klyftor och permanent fattigdom. När en stor migration inte mötts upp av en effektiv integration ökar polariseringen. De utsatta områdena har blivit fler. I civilsamhället och kulturlivet har mångfalden av uttryck ofta svårt att få plats på marknadsens krassa villkor. I globaliseringens tidevarv växte friheten för många, men hos andra växte känslan av att inte hänga med.

Resultatet av en avtagande samhällsgemenskap är att andra krafter kan fylla tomrummet. Vi blir ett försvagat land. Den utvecklingen måste vi vända.

Vi vill bygga ett starkt land. Då måste vi **återuppbygga vår samhällsgemenskap**. Denna behöver en

materiell bas, med minskad ekonomisk ojämlikhet, fattigdom och arbetslöshet. Där vi garanterar en rättssäker demokrati och en god tillgång till välfärd åt alla. Där bostäder byggs för vanligt folk och samhället är närvarande både i stad och på landsbygd.

- 5 Och vi måste slå vakt om de normer och värderingar som gör Sverige till ett av världens bästa länder att leva i. Ett land av föreningsdemokrati och folkrörelsearbete. Samförståndsandan, vårt naturliv, den fria kulturen och en optimism inför ny teknik och framtid. Självklara värderingar om plikt och rätt, om jämlikhet och jämställdhet, om rättvisa och respekt oavsett var vi kommer ifrån, vad vi tror på eller vem vi älskar. Vi ska värna det goda i Sverige, bygga vidare på våra styrkor och förändra det som inte fungerar.
- 10

4.1 Inga utsatta områden. Alla ska kunna tala det svenska språket.

- 15 Även om det redan innan 2000-talet fanns områden i Sverige där barnen klarade skolan sämre, där arbetslösheten var stor och den ekonomiska utsattheten hög har situationen förvärrats. Segregationen växer och fattiga områden har blivit ännu fattigare. Vi ser hur parallellsambällen växer fram. En större andel av den svenska befolkningen lever idag i utsatta områden jämfört med i andra nordiska länder. Fattigdomen har förstärkts av ett språkligt utanförskap som försvagar
- 20 människors möjligheter att delta i samhället och förändra sina liv. Bristen i det svenska språket gör det svårare att få ett jobb. Barn som växer upp i utsatta områden, har sämre förutsättningar i livet. Segregation förlorar vi alla på, men särskilt de som står långt ifrån majoritetssamhället.

- För att alla ska kunna förstå, delta i och bidra till vår samhällsgemenskap kan vi inte leva segregerade från varandra. Det svenska samhället, med sina många möjligheter, formella och informella regler, normer och värderingar ska gälla för alla. Då måste vi ha en politik för att få **bort de utsatta områdena** och vi måste **stärka det svenska språket**.
- 25

Därför vill vi:

- 30
- Att ett **nytt mål** införs: Sverige ska inte ha några utsatta områden.
- Alla bostadsområden ska vara trygga. Vuxna ska ha bra jobb att gå till. Förskolor och skolor måste kunna ta hand om alla barn. Det måste finnas goda och lättillgängliga fritidsaktiviteter. Polis och vuxna förebilder måste finnas på plats. Folk måste vilja bo kvar, flytta dit och bidra till att områdena
- 35 lyfts. Och **inflyttningen i utsatta områden** av personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och som lever på försörjningsstöd måste vara begränsad, samtidigt som ingen ska vara utan bostad.

- För att lyfta Sveriges utsatta områden vill vi att avtal ska ingås mellan staten och kommuner med utsatta områden, där även lokala aktörer som näringsliv och fastighetsbolag är med – en
- 40 **nationell Sverigeförhandling**. Förhandlingarna ska utgå från en **nationell lista** med tydliga och transparenta kriterier för klassning av utsatta områden. Avtalen ska omfatta långsiktiga, **sociala investeringskontrakt** och konkreta handlingsplaner.

- Vi vill se en aktiv språkpolitik.

Språket är nyckeln till vårt samhälle. Som huvudspråk är svenskan vårt samhälles gemensamma språk som alla som är bosatta i Sverige ska kunna använda inom alla samhällsområden. **Svenska ska vara huvudspråk** i förskolan och skolan, vilket ska tydliggöras i läroplanerna. För befintlig språksvag personal inom förskola, skola, omsorg och äldreomsorg ska språktester och **språkinsatser på betald arbetstid** främjas. Vi vill se ett **kvalitetslyft** i utbildningen i svenska för invandrare (SFI). För grupper med väldigt svag utbildningsbakgrund krävs en **särskild kursplan. SFI ska vara icke-vinstdrivande**. Vi vill få **upsökande verksamhet** på plats för att stödja individer med svårigheter i svenska språket att påbörja och avsluta en SFI-utbildning. Vi vill se **språkkrav** för svenskt medborgarskap. De nordiska länderna undantas.

4.2 Stram migration. Snabb integration.

De allra flesta människor som kommer till Sverige har funnit sin plats här, kunnat bygga sig ett liv och bidrar till det gemensamma. Jämfört med andra länder i Europa har fler människor med utomeuropeisk bakgrund en sysselsättning i Sverige. Det är en styrka för vårt land.

Men den demografiska förändring vi sett under de senaste decennierna har samtidigt blivit en stor utmaning. I praktiken har den svenska migrationspolitiken inneburit att några få stadsdelar och kommuner burit nästan hela ansvaret. Migrationen tillsammans med en välfärd som lidit svårt i sviterna av 1990-talets ekonomiska kris, marknadsmisslyckanden i centrala samhällssektorer och alltför svaga integrationsinsatser har skapat segregation, utsatthet och kriminalitet. Integrationen har också försvårats när många kommit hit från länder som präglas av helt andra samhällssystem än vårt, och där rättsstat, utbildningssystem och demokratiska strukturer är svagare än här.

För att kunna ge dem som kommit och kommer hit en god chans att komma in i samhället behöver Sverige under överskådlig tid ha en **migrationspolitik** i enlighet med EU:s miniminivåer. Asylrätten värnas. **Integrationen måste gå snabbare än idag.**

Därför vill vi:

- Att asylprocessen präglas av ordning och reda.
- Asylrätten** och FN:s kvotflyktingssystem ska värnas. Det **europiska samarbetet** för att dela ansvaret för migrationen mer solidariskt mellan medlemsländerna och öka **rättssäkerheten** i asylmottagandet ska främjas.

Sverige har tagit ett stort ansvar för människor på flykt. Men svensk migrationspolitik måste bli mer **långsiktigt hållbar**. För att de som kommer hit ska ha en chans att bygga sig ett värdigt liv, och för att vi ska motverka den integrationsskuld som byggts upp, måste **söktrycket** mot Sverige minska

ytterligare. Vi vill att Sverige har regler som ligger i linje med **minimivåerna** i övriga Europa. Detta inkluderar även anhöriginvandringen. Vi vill skärpa vissa regler kring **anhöriginvandringen**, exempelvis genom att **åldersgränsen** för när man inom ramen för EU:s familjeåterföreningsdirektiv som gift kan anhöriginvandra till Sverige, höjs från 21 till 24 år.

5

Ett tydligt och effektivt mottagande skapar förtroende för processen. En mer jämn ansvarsfördelning mellan kommuner motverkar segregation. Vi vill införa **statliga mottagningsboenden** där den asylsökande bor under hela asytiden. **EBO** ska avskaffas. Asylsökande som fått avslag på sin ansökan ska bo på **statliga återvändandecenter** i väntan på att återvända. Antalet **förvarsplatser** ska byggas ut. Vi vill motverka framväxten av skuggsamhällen där människor utnyttjas. Därför måste av- och utvisningsbeslut **verkställas**, så att de som fått avslag på sin asylansökan lämnar Sverige. Det behövs bättre **återtagandeaftal** med tredje land, inklusive **sambandspersoner** på plats. **Biståndet ska kunna villkoras** så att länder tar emot egna medborgare som utvisas från Sverige. Vi vill inte se en svensk angiverilag.

15

För att den nyanlände med positivt beslut om uppehållstillstånd ska få bättre möjligheter till etablering och jobb behöver fördelningen mellan kommuner bli mer jämn. Anvisade kommuner ska ordna **etableringsboenden** om minst tre år, vilket villkoras med att den **nyanlände aktivt bidrar** till sin etablering. Vi vill se ett **stopp för anvisning** av nyanlända till kommundelar som har utsatta områden. Kommuner med tidigare stort EBO-mottagande ska ges möjlighet att **undantas** från kommunplaceringar.

20

- Effektiv integration.

Ingen ska gå sysslös. Alla ska få stöd och ta sitt ansvar för att rusta sig med kunskaper för att hitta en plats i samhället och på arbetsmarknaden. Vi vill se **obligatoriska etableringsfrämjande insatser** så som samhällsinformation och språkundervisning tidigt i etableringsfasen. Obligatoriska etableringsprogram ska **omfatta även anhöriginvandring**. Detta är särskilt viktigt för att bryta många invandrade kvinnors sociala isolering, arbetslöshet och begränsade nätverk. Inom ramen för etableringsboendena ska de nyanlända få kunskap om hur det svenska samhället är organiserat. De ska också få mer **informella färdigheter**, så som hur man kan engagera sig aktivt i föreningar på orten eller hur man kan utveckla sitt föräldraskap genom att aktivt delta i barnens aktiviteter.

25

30

4.3 Vi ska leva och bo bra i hela landet

35

Hemmet är vår trygga punkt i livet. Det är där vi vilar, bygger vår familj och umgås med dem vi tycker om. Bostaden påverkar vilken plats vi har i samhället: vilka jobb vi kan ta, var vi kan studera, och hur mycket av ens tid som läggs på resor. Det avgör om du som ung kan flytta hemifrån, vilka skolor som är tillgängliga och om du kan lämna en våldsam partner.

40

Det krävs en aktiv bostadspolitik för att fler ska kunna bo bra. Dåliga fastigheter, trångboddhet,

hutulösa hyror och fantasipriser på bostadsmarknaden fråntar oss rätten till en god bostad. Skillnaden i förutsättningar mellan hyrt och ägt boende är fortfarande stor. Bostadsbyggandet har tvärnitat. Vi måste **bygga mer och bättre**. Vårt land ska präglas av vacker arkitektur och smart stadsplanering. Vi måste bygga bostäder där folk med vanliga löner har råd att bo. Och vi vill bygga bort segregationen.

5 Det ska byggas i hela landet, i tätorter likväl som i landsbygd. Ett modernt liv ska inte behöva vara synonymt med ett urbant liv. Service, välfärd och god infrastruktur måste finnas närvarande överallt i landet.

Därför vill vi:

10

- Att det ska vara lätt att leva ett gott liv oavsett var man bor.

Det måste finnas möjlighet för människor att bygga och utveckla sina lokalsamhällen i hela landet. God samhällsservice ska vara tillgänglig överallt och det ska vara lätta att handla mat, tanka och resa också i glesbygd. Staten ska vara närvarande i hela landet, exempelvis genom bilprovningen, apoteken och att man har en polisstation på rimligt avstånd. Idag är det inte så, utan på många håll får man försöka klara sig utan grundläggande service. Särskilt mot bakgrund av den demografiska förändringen måste vi se till att både yngre och äldre kan och vill arbeta och bo också på landsbygd och i glesbygd. Vi måste stärka lokalsamhällen och motverka "vita fläckar" vad gäller tillgången till arbete och samhällets service. Vi vill också stärka det som ger en särskild livskvalitet och frihet för familjerna på landsbygden.

15
20

Vi vill se ett **landsbygdspaket**. Detta ska utgå från en samlad regionalpolitik där stärkt infrastruktur, kommunikation, service och näringspolitik bidrar till en bättre balans i hela landet. Fler **lärcentrum** och distansutbildningar gör det möjligt att bo kvar på orten medan man studerar. **Polis** som är närvarande i varje kommun gör att det finns någon att vända sig till om man är orolig över trygghet och säkerhet. Det regionala perspektivet ska finnas med vid varje beslut om **placering av statlig verksamhet**. Arbetet med **omlokalisering** av statliga jobb och etablering av nya **servicekontor** ska intensifieras. De **statliga servicekontoren** är viktiga för att människor ska kunna organisera sin vardag. De ska utvecklas och omfatta fler samhällstjänster. Det ska finnas **myndighetsservice** i form av exempelvis Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i hela landet. Lanthandlar och företag i glesbygd ska stödjas.

25
30

Unga måste kunna leva fria liv även där det inte finns utbyggd kollektivtrafik. Man ska kunna köra A-traktor från 15 års ålder, hastigheten för **A-traktorer** ska höjas till 45 kilometer i timmen och säkerheten öka genom ett **teori- och körprov**. Fler ska kunna både bruka och njuta av naturen och vill vi öka finansieringen till skötsel av **naturreservat och nationalparker**, underhåll av vandringsleder, verksamhet vid naturrum samt lokala och kommunala naturvårdsprojekt. Vi vill se bättre förutsättningar för renovering av fastigheter i glesbygd, exempelvis genom ett **glesbygds-ROT**. Förutom god samhällsservice måste det finnas goda kommunikationer och god infrastruktur, så som bredband och VA i hela landet.

35
40

Det måste också bli enklare för små kommuner att hantera sina specifika samhällsutmaningar. Genom att små kommuner **slipper ansökningskraven** kring vissa mindre statsbidrag och i stället får sin andel som generella stöd kan byråkratin minska och bidragen användas enklare. Så kan kvaliteten i välfärden på orten garanteras också om den egna ekonomiska bärkraften sviktar. Staten ska fortsätta arbetet med att ge kommuner och regioner möjligheter att genomföra kreativa, **lokala försöksverksamheter** med friare former. Vi vill se bättre incitament för kommuner att kunna gå samman.

- Vi måste kraftigt öka bostadsbyggandet.

Staten måste ta ett större ansvar för att det byggs. Vi vill se ett **statligt investeringsstöd** för byggande av fler hyresrätter, till exempel riktat till orter med stora industrietableringar och -investeringar och för fler **ungdoms- och studentbostäder**. Vi vill också se statliga **byggkrediter** för att skapa långsiktiga incitament för ökat byggande. Den stärkta nationella bostadspolitiken ska kombineras med ett stärkt **kommunalt bostadsförsörjningsansvar**. Genom en ny, samlad **bostadsförsörjningslag** tydliggörs ansvaret.

Bostadsproduktionen ska kick-startas också genom att länsstyrelserna kortar handläggningstiderna och överklagandemöjligheter i kommuner som har bostadsbrist begränsas. Det ska bli lättare för kommuner att agera mot oseriösa fastighetsägare som inte sköter sina åtagande mot hyresgäster eller medlemmar i en bostadsrättsförening. Det ska finnas en stark allmännytta i varje kommun. Vi vill se en **moderniserad förköpslag** för strategisk mark, samhällsviktiga fastigheter och för hyresbostäder som ska omvandlas. Vi vill också att markanvisningar används aktivt som instrument för blandad bebyggelse och för att se till att bostäder byggs för vanligt folk. Det är viktigt att det finns bra mix av upplåtelseformer i varje område. För att utveckla utsatta områden behöver nya typer av **bostäder byggas** och vid behov undermåliga fastigheter **rivas**.

- Man ska ha råd att bo bra.

Det råder bostadsbrist i majoriteten av Sveriges kommuner. Det påverkar oss alla men särskilt unga som får vänta länge med att flytta hemifrån och ännu längre på att få ett fast boende. Många privatbostäder hyrs ut till ockerhyror eftersom det råder svag kontroll över andrahandsmarknaden. Vi vill ta fram ett **ätgårdspaket** för att begränsa alltför höga hyror så att fler människor – barnfamiljer, unga och äldre – kan hitta en bostad till rimlig kostnad. Det behövs en översyn av **bostadsbidraget** så att förutsägbarheten stärks.

Vi vill dessutom att fler som vill ska kunna äga sitt boende. Den statliga banken **SBAB** ska användas mer effektivt för att öka konkurrensen på bolånemarknaden. Vi vill se en ny **egnahemssatsning** så att familjer får ökade möjligheter att ta klivet in på bostadsmarknaden, exempelvis genom olika **hyrköpsmodeller**. Nya fastigheter ska byggas **energisnåla och klimatvänliga**, utan att det drabbar de boende genom högre kostnader. Vi vill stärka förutsättningarna för energieffektiviseringar i flerbostadshus.

4.4 En levande natur: rent vatten, frisk luft, allas rätt att njuta av naturen

Något av de finaste som finns med vårt land är vår fantastiska natur och vår kärlek till friluftsliv. 5 Allemansrätten är unik och ger alla tillgång till ett Sverige som kännetecknas av de klara sjöarna, de artrika skogarna, de fantastiska fjällen och den rena naturen. Men det är inget vi längre kan ta för givet. Näst efter klimatförändringarna är hoten mot den biologiska mångfalden ett av våra mest utmanande problem. Vår miljö och natur står under hård press, inte minst genom övergödning, överfiske, gifter och nedskräpning. Vi måste **säkra den svenska naturen och stå upp för** 10 **Allemansrätten**, så att våra barn och barnbarn kan njuta av den som vi.

Därför vill vi:

- Stärka möjligheterna för alla att njuta av den svenska naturen, av våra vatten och hav.
- 15 Vi vill införa en **friluftskanon** så att alla unga får prova på aktiviteter i den svenska naturen. Alla kommuner ska samverka med föreningslivet för att kunna erbjuda friluftaktiviteter och tillgång till utrustning. Vi vill att alla skolbarn minst en gång per läsår ges möjlighet att **prova på friluftsliv**. De reglerade **Friluftsdagarna** ska återinföras i skollagen.
- 20 För att värna både **strandkyddet** och landsbygdens utvecklingsmöjligheter vill vi differentiera reglerna kring strandkydd efter landets varierande tillgång till sjöar och stränder, liksom efter befolkningstäthet och exploateringsstryck. I tätbefolkade områden måste strandkyddet vara starkare än idag. I glesbefolkade områden måste möjligheterna att bygga strandnära utökas. Hänsyn måste 25 tas till de risker som finns med strandnära bygge, inte minst i klimatförändringarnas spår. Strandlinjen ska alltid vara tillgänglig för allmänheten. Våra **stränder ska inte privatiseras**.

De svenska fiskbestånden är under stor press. På grund av övergödning och överfiske är bland annat strömmingen, sillen och ålen i Östersjön hotade. Vi vill att det svenska fisket blir mer långsiktigt. För att möjliggöra ett mer hållbart fiske vill vi införa en omedelbar **återhämtningspaus** för det 30 storskaliga fisket av sill och strömming i Östersjön till dess att bestånden tydligt återhämtat sig. För att skydda det kustnära fisket vill vi stoppa **bottentrålningen**. Vi vill ta fram ett **Östersjöpaket** för att tillsammans med andra länder kring Östersjön skydda vårt innanhav. Därutöver vill vi se ett bättre miljöskydd i Arktis. När de geopolitiska spänningarna kring Arktis nu växer vill vi verka för ett **marint reservat kring Arktis**.

- 35
- Minska gifter och avfall som hamnar i vår natur.
- Vi ska ligga i framkant för att skydda våra livsmiljöer. Biologisk mångfald är en grundförutsättning för friskt vatten, ren luft och ökad matproduktion. Vi vill skapa en giftfri miljö. Gifter sprids genom luften, vattnet och marken, hotar djur och växter och påverkar våra kroppar, inte minst våra barns. 40 Att sträva efter en giftfri miljö är viktigt för att bevara sunda ekosystem och biologisk mångfald. Det är också viktigt för att motverka hälsoproblem så som andningssvårigheter, cancer och hor-

monstörningar. Föroreningar leder till stora kostnader för sjukvård och miljöåterställning på sikt.

Därför vill vi driva på för att skärpa EU:s kemikalielagar. Ett särskilt fokus ska ligga på att förbjuda och fasa ut hormonstörande så kallade **PFAS** i hela EU. **Kemikalieinspektionen** ska ges utvidgade
5 möjligheter att kontrollera produkter, inte minst de som importeras, så att de inte innehåller förbjudna kemikalier. Vi vill se en **internationell expertpanel för kemikalier**, liknande det arbete som sker på EU-nivå.

Att åstadkomma en bättre **avfallshantering** är centralt för att minska gifterna i miljön men också
10 för att minska mikroplaster och koldioxidutsläpp. Idag bränns mycket av hushållens avfall och en stor del av svensk fjärrvärme är baserad på denna avfallsförbränning. **Plastanvändningen** i hela samhället måste minska för att andelen plast i avfallet ska gå ned. För att minska utsläpp och avfall måste företagen få fler incitament att designa produkter utan plast eller med material som kan återvinnas på enklare sätt än idag. Kommunerna måste bli bättre på att hantera olika typer av
15 avfall. Det behövs bättre incitament för sortering och återvinning, särskilt av plastavfall. För ökad cirkularitet i **gödselanvändningen** vill vi utreda en kvotplikt för återvunnen fosfor och återvunnet kväve i mineralgödsel.

20 **4.5 Demokratin är varje generations ansvar: ett starkt civilsamhälle, kultur, idrott och respekt för var och en**

Demokrati skapar vi tillsammans. Varje dag och i varje handling. Genom att vi säger ifrån när något är fel, hjälper en medmänniska i vardagen, röstar i allmänna val.

25 I det demokratiska samhället är människan målet. Folkstyre innebär att vi alla är med och formar vår nutid och framtid. Denna gemensamma vilja, utvecklad i en fri och öppen debatt och uttalad i demokratiska val, är alltid överordnad andra maktanspråk och intressen. Demokratin ger var och en av oss en röst.

30 Till de viktigaste benen i vår demokrati hör en tillförlitlig rättsstat, fri och oberoende media samt ett starkt och brett civilsamhälle. När vi möts i föreningar, i fullmäktigesalar och i idrottshallar runtom i landet fördjupas demokratin. Ett starkt lokalt självstyre stärker demokratin och medborgarnas engagemang och inflytande. Det lokala självstyret möjliggör att hänsyn tas till lokala behov och
35 förutsättningar. Ett levande kulturliv ger människor kraft att förändra.

Sverige är ett gott och rikt land att leva i på grund av en **levande demokrati**.

Därför vill vi:

40

- Säkerställa en fri media som tar sitt breda samhällsuppdrag på allvar.

Vi vill **grundlagsskydda public service**. Vi vill säkra ett brett och allsidigt uppdrag i allmänhetens

tjänst genom en stabil **finansiering**, krav på tillgänglighet och oberoende. Vi vill se ett **mediestöd** som säkerställer åsiktsmångfald och mediebevakning i hela landet.

5 Eftersom de sociala medierna idag utgör viktiga plattformar för hur vi formar vår världsbild, behövs effektiva verktyg för att de ska hålla sig till demokratiska spelregler. Vi vill se en större transparens kring **algoritmerna bakom plattformarna** och effektiva **sanktioner** mot plattformar som inte håller sig till EU:s regler om digitala tjänster. En bättre reglering är viktigt också ur ett säkerhetsperspektiv och för att **motverka infiltration, desinformation** och andra aktiviteter som undergräver fria val.

10

- Vi ska förbättra förutsättningarna för ett levande kulturliv i hela landet.

Kulturen är samhällets spegel. Genom kulturen kan vi se oss själva och varandra ur olika och oväntade synvinklar. En del av kulturen talar till många av oss, medan andra delar av kulturen lyfter smalare perspektiv.

15

De ojämlikheter som växer i vårt land gäller även tillgången till och möjlighet att utöva kultur. Huruvida vi upplever kultur i vardagen blir alltmer avhängig föräldrars inkomst och utbildningsbakgrund. Vi vill att kulturen ska vara tillgänglig för fler, både att uppleva och att själv utöva. Vi vill därför se en **kulturell allemansrätt** som omfattar **kulturskolor** i alla kommuner och en **kulturgaranti** i förskola och skola med minst en kulturupplevelse per termin för alla barn. Vi vill se skärpta krav på våra **nationella och regionala kulturinstitutioner** att arbeta för att nå nya grupper genom insatser för den regionalt finansierade kulturen och genom **kultursamverkansmodellen**. **Kulturskapare** ska ges möjlighet till tryggare anställningar och rätt till de generella trygghetssystemen.

- 25
- Vi vill se ett starkt civilsamhälle.

Ett starkt civilsamhälle med starka folkrörelser ger människor kraft att förändra, för sig själva och andra. Idéburna organisationer och kooperativ stärker den sociala sammanhållningen och bidrar till samhällsförankrade lösningar. Den ideella sektorn är en viktig, oberoende kraft som kompletterar det offentliga verksamheter på många områden. Idéburna organisationer i välfärden och på marknaden erbjuder alternativ som förenar social rättvisa med flexibilitet och anpassningsförmåga.

30

Att engagera sig i civilsamhället och i studieförbunden är både ett erbjudande till medborgaren, och ett sätt för fler att bidra till att vår samhällsgemenskap ska hålla ihop. Men i vissa områden finns det färre personer som har råd och tid att engagera sig ideellt. Därför ska en **ledarsatsning** genomföras med föreningar som utbildar och arvoderar ledare i utsatta områden. Den sociala ekonomin ska stärkas genom investeringar i **kooperativa och idéburna alternativ**. För att värna allmänna **samlingslokaler** runt om i landet vill vi se ökade stöd. Vi ska använda och utveckla fler former för **ideellt-offentliga partnerskap**.

35

40 Även **folkbildningen** är en viktig del av det svenska civilsamhället. Anslagen måste öka. Självförvaltningsmodellen i civilsamhället ska gälla genom att **Folkbildningsrådet** får generella

anlag. **Insatser för missbruk** av medel ska skärpas. Kriminalitet inom bidragssystemen ska motverkas genom att ett **företrädarregister på ideella föreningar** ska införas hos Skatteverket. Vi vill se fortsatt satsning på de **nationella minoriteternas** språk och kultur. Det sviktande valdeltagandet är en oroande trend och vi måste agera för att vända den. **Ungdomsförbund** måste tillåtas på skolor i samband med allmänna val. **Studentförbunden** ska ha tillgång till lärosätena.

- Idrotten är Sveriges största folkrörelse.

Vi vill att alla ska ha möjlighet att idrotta, oavsett bostadsort, funktionsnedsättning eller familjens ekonomi. Idag blir idrottandet allt mer en klassfråga och barn och unga lämnar idrottsverksamhet för att den är för dyr. Det statliga **stödet till idrottsverksamhet** ska höjas med ett särskilt fokus där behoven är som störst. Vi vill sätta barnhälsa, rörelseglädje och motorik i centrum. **Tidig selektering** ska stoppas och det ska finnas fler möjligheter för äldre ungdomar och unga vuxna att fortsätta idrotta och tävla utan att elitsatsa. I stället för fritidskort ska svensk idrott och kultur för barn garanteras genom mer **verksamhetsstöd till föreningsverige**. Det behövs fler och mer multifunktionella **idrottsanläggningar** i hela landet. Utbudet av **idrottsverksamhet för äldre** måste utvecklas. Vid samhällsplanering ska hänsyn tas till både barns, vuxnas och äldres behov av idrottande, rörelse och friluftsliv.

Vi vill att alla ska ha möjlighet att vara delaktiga i när Sverige vinner. Därför ska public service ges möjlighet att sända fler **stora sportevenemang** där Sverige tävlar.

- I en stark demokrati har du rätt att vara den du är.

Vi vill alla bli bemötta med respekt och kunna fatta självständiga beslut. En ung människa som står inför livets vägval ska vara trygg att våga välja sin egen väg. Det gäller inte bara utbildning och yrke utan också frågor om vem man är, vem man älskar, ens könsidentitet och vad man tror på. Många människor känner att samhällets kategorier inte passar dem. Vi vill att alla ska kunna utveckla sin fulla potential och känna samhällets starka stöd om man upplever diskriminering i någon form. Vi måste fortsätta arbetet mot **patriarkala normer, hederskultur** och **strukturell diskriminering**. **Kunskapen** om hur det är att tillhöra en grupp som diskrimineras måste öka i hela samhället och hos våra myndigheter. **Diskrimineringsombudsmannen** ska driva fler fall, så att fler får upprättelse och respekten för var och en stärks.

4.6 Ett starkt, säkert och rättvist Sverige

Tillsammans ska vi ta Sverige in i framtiden.

Vårt land står inför många och svåra utmaningar. För att klara dem kommer det krävas stora insatser från samhället och från oss alla. Det kommer ställa krav på långsiktighet och på att vi klarar av att sluta **överenskommelser som håller långt in på 2030-talet**. Det ställer krav på mer samarbete på alla nivåer och på att politik, näringsliv, arbetsmarknadens parter, civilsamhället och

akademin beslutar sig för att gå hand i hand i fler frågor. Allt detta kräver **ledarskap som samlar, inte splittrar**. Vi vet att det går. Sverige har mött stora utmaningar förr, och gått starkare ur dem. Vi kan göra det igen.

- 5 I det arbete som ligger framför oss ska vi komma ihåg en sak. Vi längtar alla efter fred, frihet och trygghet. Efter tillhörighet. Efter gemenskap och sammanhållning. Efter en plats i samhället och att få vara delaktiga i den utveckling som sker. I grunden är det det som är **demokrati**.

10 För att åstadkomma detta behöver Sverige en ny riktning. Vi ska tillsammans bygga ett **starkare, säkrare och mer rättvist land**.

Kort sagt, ett Sverige som är mer som Sverige.

15

20

25

30

35

40

Socialdemokraterna